

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra západoevropských studií

Diplomová práce

2024

Anna Urbanová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra západoevropských studií

**Francouzský levicový populismus a tři prezidentské pokusy
Jeana-Luca Mélenchona**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Anna Urbanová

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Martin Mejstřík

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. ledna 2024

Bc. Anna Urbanová

Bibliografický záznam

URBANOVÁ, Anna. *Francouzský levicový populismus a tři prezidentské pokusy Jeana-Luca Mélenchona*. Praha, 2024. 75 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Mejstřík.

Rozsah práce: 115 390 znaků.

Anotace

Diplomová práce se zabývá prvky levicového populismu při kandidaturách Jeana-Luca Mélenchona na francouzského prezidenta. V empirické části pomocí kritické diskurzivní analýzy zkoumá programy pro volby 2012, 2017 a 2022, pozornost věnuje též prezentaci prezidentského kandidáta a jeho veřejnému vystupování. Cílem práce je zjistit, jak se vyvíjel diskurz levicového populismu u Mélenchona, a zda v kampaních využíval momentů společenských krizí, případně jak s nimi nakládal. Výzkum se zaměřuje také na koncept mainstreamizace populistů, podle kterého se odklání od původních ideálů, aby byla jejich rétorika přijatelnější pro větší spektrum voličů, činí tak ve snaze dosáhnout vyšších volebních výsledků.

Annotation

The thesis deals with the elements of left-wing populism in Jean-Luc Mélenchon's candidacy for the French president. In the empirical part, it uses critical discursive analysis to examine the programmes for the 2012, 2017 and 2022 elections, paying attention also to the presentation of the presidential candidate and his public statements. The aim of the thesis is to find out how Mélenchon's discourse of left-wing populism has evolved and whether he has exploited or handled moments of social crisis in his campaigns. The research also focuses on the concept of mainstreaming populists, according to which they depart from their original ideals to make their rhetoric more acceptable to a wider range of voters, doing so in an attempt to achieve increased electoral results.

Klíčová slova

Populismus, levicový populismus, Francie, prezidentské volby, Jean-Luc Mélenchon, La France Insoumise

Keywords

Populism, left-wing populism, France, presidential election, Jean-Luc Mélenchon, Unbowed France

Title / Název

French left-wing populism and Jean-Luc Mélenchon's three presidential runs

Francouzský levicový populismus a tři prezidentské pokusy Jeana-Luca Mélenchona

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Martinovi Mejstříkovi, který mi vždy s ochotou poradil a nasměroval mě. Velké díky patří také všem, kteří se mnou během vzniku diplomové práce neztratili trpělivost, především skvělému pracovnímu kolektivu.

Obsah

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Populismus	13
1. 1 Formy populismu	15
1. 2 Levicový populismus ve Francii	18
1. 2. 1 Přehled výzkumu levicového populismu.....	21
2 Metodologie.....	24
3 Společenský kontext	28
3. 1 Krize eurozóny: 2012	28
3. 2 Migrační krize: 2017	29
3. 3 Ruská invaze na Ukrajinu: 2022	30
PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 Jean-Luc Mélenchon.....	33
4. 1 První prezidentský pokus.....	36
4. 2 Druhý prezidentský pokus	41
4. 3 Třetí prezidentský pokus.....	46
5 Porovnání obsahu prezentovaných návrhů	51
5. 1 Hodnotová prezentace	52
5. 2 Využití krize	54
5. 3 Socioekonomická témata	56
5. 4 Mezinárodní organizace.....	57
5. 5 Konečné zhodnocení	58
Závěr.....	61
Summary	63
Použitá literatura.....	65

Úvod

Předkládaná diplomová práce *Francouzský levicový populismus a tři prezidentské pokusy Jeana-Luca Mélenchona* se věnuje pronikání elementů levicového populismu v kandidaturách Jeana-Luca Mélenchona na francouzského prezidenta.

V roce 2022 se potřetí pokoušel Jean-Luc Mélenchon stát francouzským prezidentem a opět to nevyšlo, do finálového kola se mu těsně nepodařilo proniknout, zůstal třetí. Na druhou postupující Marine Le Pen mu ale chybělo pouhé procento hlasů. Oproti předchozímu pokusu si tak výrazně polepšil. Ukazuje to na fakt, že podpora Mélenchonova stylu politiky ve Francii roste. Čím to je?

Uplynulo deset let od doby, kdy se Mélenchon ucházel o post v Elysejském paláci poprvé. Co pokus, to vyšší procentuální zisk, tím hlasitější zástup přívrženců. Mluví se o „populistickém přerodu“, kterým za období od roku 2012 do 2022 prošel, na jeho adresu zní označení levicový populist. Při své prezentaci kombinuje levicové prvky s inovativním přístupem a reaguje na podněty, které přicházejí z řad mladé generace. Kromě socioekonomických témat a důrazu na suverenitu a řád dlouhodobě hovoří o problémech spojených s klimatickou krizí.

Právě období krizí je momentem, kdy se populističtí představitelé dostávají k moci. Může se jednat o konkrétní zhmotnění krize například v ekonomice, či může být doprovázejícím prvkem v kritickém období, které zažívá politický systém země. Zatímco pravicový populismus těchto elementů využívá tím způsobem, že obrací společnost vůči vnějšímu domnělému nepříteli, levicový populismus oslovuje tu část obyvatel, která se cítí být přehlížená vládnoucími elitami a vybízí ji k uskutečnění změny. V reakci na krizi tak tvoří konstrukci politické identity, ke které se budou moci přiklonit různé skupiny společnosti. Na rozdíl od tradičních politických stran, levicově populistická uskupení nemají komplikovanou strukturu, dokáží se díky tomu rychleji adaptovat na problém a vzbudit u voličů dojem, že jsou schopné nalézt řešení.

Diplomová práce se soustředí na tři prezidentské pokusy Jean-Luca Mélenchona a jeho příklon k levicovému populismu. Dvaasedmdesátiletý matador má bohaté politické zkušenosti. Do veřejného dění se zapojil na konci 60. let v roli aktivisty, následně se připojil ke komunistům, odkud pak přešel k socialistům. Za Socialistickou stranu zastával několik politických funkcí, byl senátorem, usedl ve vládě, stal se poslancem Evropského parlamentu. Jeho názory však narážely na diskurz, jenž ve straně panoval, rozhodl se tedy založit vlastní

uskupení. Nejprve se o úspěch pokoušel s *Front de Gauche*, nakonec to byla ale *La France Insoumise*, se kterou dosáhl na nejvyšší voličskou podporu.

Mélenchonovy prezidentské kampaně poskytují jedinečný pohled na proměnu francouzského politického spektra, kdy se snaží spojit tradiční levicové hodnoty s odporem vůči establishmentu. Práce je klíčová pro pochopení, jaké faktory formují současnou politickou realitu ve Francii a proč se někteří voliči obrací k populistickým politikům, přičemž v tomto případě se práce soustřeďuje na Jean-Luca Mélenchona.

Hlavní výzkumná otázka zní: *Jak se vyvíjel diskurz levicového populismu na příkladu Jean-Luca Mélenchona při jeho prezidentských pokusech?* Doplněná o podotázku: *Reflekoval Mélenchon v předvolební rétorice krize, se kterými se ve volebních letech 2012, 2017 a 2022 Francie vyrovnávala?*

Předkládaná analýza pracuje s hypotézou, že i přes četnější prvky levicového populismu během jednotlivých kampaní, nedošlo k radikalizaci prezidentského kandidáta, nýbrž k mainstreamizaci jeho vystupování. To Mélenchonovi umožnilo oslovit větší procento voličů.

Během sledovaných prezidentských pokusů se francouzská společnost vyrovnávala se zásadními krizemi. Při prvním pokusu v roce 2012 sehrávaly důležitou roli dopady ekonomické krize. Krize eurozóny byla spouštěcím mechanismem pro oživení antisystémových nálad, na což doplatily tzv. tradiční politické strany, a naopak nová hnutí se díky tomu dostala na politickou mapu. Kampani v roce 2017 udávala tempo migrační krize a hned několik teroristických útoků, se kterými se evropská města a Francie především musely potýkat. Na této vlně vyrostla krajní pravice, bodovali však také levicoví populisté. Poslední prezidentskou volbu ve Francii v roce 2022 ovlivnily důsledky koronavirové pandemie, společností cloumala debata o výši minimální mzdy a hranici věku odchodu do důchodu, pozornosti se dostalo zelené politice. Do diskuse se propisoval i ruský vpád na Ukrajinu v únoru téhož roku.

Práce si klade za cíl sledovat rétoriku a artikulaci programových priorit trojnásobného prezidentského kandidáta. Protože za představitele levicového populismu bývá považován od druhého pokusu o Elysejský palác, dojde k porovnání jednotlivých kandidatur. Práce chce zachytit a objasnit vzrůstající Mélenchonovu podporu v prezidentských volbách s ohledem na užité prostředky.

Metodologicky se opírá o kritickou diskurzivní analýzu. Díky tomu bude možné nabídnout kauzální vysvětlení, které je pro tento typ diplomové práce žádoucí. Kromě lingvistické a rétorické analýzy se navrhovaný přístup zabývá i kontextem, ve kterém bylo

prohlášení učiněno.

Zkoumání vývoje bude provedeno na dvou typech primárních zdrojů. Ideové a hodnotové znaky pozoruje v programových prohlášeních *L'humain d'abord* (2012), *L'avenir en commun* (2017) a *L'avenir en commun* (2022). Stěžejní je zkoumat body, které kandidát na prezidenta Mélenchon v průběhu let předkládal a chtěl se jim věnovat. Předkládaná práce zahrne také analýzu předvolebních klipů a provolávaných hesel.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních tematických celků. První z nich se zaměřuje na populismus, jelikož se jedná o teorii, která rámuje tuto práci. Dále se podrobně dívá na jeho levicovou formu, a zejména pak na podobu levicového populismu ve Francii, neopomíná ale ani příbuzné strany ve světě i blíže v Evropě. Druhá část práce je věnovaná společenskému kontextu v letech, kdy se ve Francii konaly prezidentské volby, ve kterých se o post v Elysejském paláci ucházel Jean-Luc Mélenchon. Nastiňuje problémy, se kterými se občané a státní správa museli vypořádávat, jelikož se celospolečenská debata promítala do programových priorit prezidentských kandidátů a následně do předvolebních debat. Třetí, stěžejní část práce, se věnuje jednotlivým Mélenchonovým prezidentským pokusům. Práce samostatně rozebírá každou kandidaturu z pohledu proklamovaných hesel, sebe prezentace, předvolebního klipu, analyzuje Mélenchonovy programové body a reflektuje mediální ohlasy na ně.

Tři prezidentské kandidatury práce porovnává na základě stanovených kritérií, které vyplývají z definice levicového populismu a zkoumá, zda se k nim Mélenchon v průběhu let spíše přibližoval, nebo naopak se jim vzdaloval. Výzkum provádí metodou kritické diskurzivní analýzy. Za využití osmi elementů sleduje Mélenchonovu hodnotovou prezentaci, jak využívá momentu společenské krize, nakolik se vymezuje vůči oligarchii a politickému establishmentu, zaměřuje se zároveň na deklarované socioekonomické priority a reflexi ukotvení Francie v nadnárodních organizacích.

Osobnost Mélenchona a dění kolem francouzských prezidentských voleb je důležité sledovat z důvodu širšího kontextu nejen francouzské vnitrostátní, ale i evropské politiky. Francie sehrává klíčovou roli v utváření evropského politického prostoru a jakékoli změny v jejím vnitřním politickém prostředí mohou mít dalekosáhlé následky na ostatní členské státy Evropské unie i na fungování samotné organizace. Faktem také je, že Mélenchonovy kampaně reflektují širší trendy v evropské politice, kde se populismus stává důležitým prvkem, který se do vysokých politických pater nedostává pouze skrze Paříž. Ukázaly to ostatně listopadové volby v Nizozemsku, kde zvítězilo sice druhé spektrum populistické scény, nicméně úspěch

Geerta Wilderse a jeho krajně pravicové Strany pro svobodu (Party for Freedom, PVV) zrcadlí výše zmíněnou mainstreamizaci populistických stran v Evropě.

Zásadní je vnímat vzestup populistických hnutí z pohledu, jaký mohou mít dopad na demokratické instituce. Kritice se nevyhýbá ani Mélenchonova politika, poskytuje tedy příležitost zkoumat, jak se populismus projevuje v demokratickém prostředí a jak může ovlivnit tradiční struktury a procesy. Diplomová práce na toto téma přispěje nejen k hlubšímu porozumění politickým událostem ve Francii, ale poskytne také cenné poznatky pro zkoumání širšího kontextu evropské politiky a demokratických výzev, jimž aktuálně čelíme.

TEORETICKÁ ČÁST

Diplomová práce se opírá o ideologii populismu. Cílem teoretické části diplomové práce je vymezení chápání tohoto politického stylu. Nejprve představuje téma v širší akademické debatě. Popisuje prvopočátky diskuze a následně se více věnuje projevům a reflexi populismu ve významných evropských státech. Posléze se přesouvá ke stěžejní části, detailněji zaměřuje na jeho levicový projev na konkrétním příkladu ve Francii.

1 Populismus

Populismus je termín, který se v posledních letech ve veřejném prostoru velmi skloňuje. Přítomnost v politickém systému pozorujeme od 80. let, kdy je možné zaznamenat vzestup jeho radikální pravicové formy.¹ Přesný obsah však není příliš jasný. V akademické obci panuje vícero definic, neexistuje žádná optimální a všeobecně uznávaná. Můžeme v tomto kontextu mluvit o dvou hlavních směrech a charakteristikách, které sledoval Cas Mudde. První z nich se zaměřuje na emoce, pomocí kterých se snaží zjednodušit politiku. Druhý je interpretuje jako diskurz, který se v zásadě nesoustředí na specifického voliče, chce jich zaujmout co nejvíce. V této souvislosti se používá termín *catch all party*. Právě tento pohled na populistickou teorii je pro diplomovou práci zásadní, protože odráží smysl, jakým populismus chápe. Populismus je v tomto ohledu fenomén, který využívá přesvědčení o tom, že existuje a je naplňován vztah mezi údajně zkorumpovanou elitou a tzv. skutečným lidem. Populisté se vnímají jako ti, kdo hájí „skutečné zájmy“ lidí před zájmem elit.²

Objasnit, co všechno populismus pokrývá, se snažili akademici z několika možných úhlů. Na vymezení se populismu vůči zavedenému politickému systému, upozornil Francisco Panizza. Populismus podle něj zjednodušuje politický prostor pomocí symboliky *my vs. oni* a dává důraz na suverénní lid. Antagonismus je pak součástí strategie, která slouží k identifikaci skupiny.³ Zároveň v akademickém prostředí sílí přesvědčení, že populismus je ontologický – vyznačuje se logikou, politickým stylem a rétorikou. Jeho podstatou je představit voliči obraz politického soupeře jako nepřítele. Populisté cílí na vytvoření dvou táborů, kterými mají být lid (jimi reprezentovaný) a elity (proti kterým se vymezují). Prostor pro populismus pak při aplikaci této teorie vzniká v politickém systému ve chvíli, kdy je po něm poptávka určité nezačleněné skupiny, která má pocit, že nejsou dostatečně řešeny její stížnosti, nebo se nevěnuje

¹ Jan Bíba, „Populismus a reprezentativní demokracie: k možnosti populismu jako emancipační strategie“, *Politologická revue* 1, červen (2013), 88.

² Cas Mudde, „The Populist Zeitgeist“, *Government and Opposition*, vol. 39, no. 4 (2004), 542–543.

³ Francisco Panizza, *Populism and the Mirror of Democracy* (Londýn: Verso, 2005), 3–6.

pozornost jejím potřebám.

K tomu může dojít ve třech případech. Při rozpadu společenského řádu a ztráty důvěry v politický systém (např. při ekonomické krizi, občanské válce, etnickém konfliktu). Dále při vyčerpání z tradičních politických stran, či diskreditace některé z nich, například v důsledku korupce – také proto populisté často sami sebe označují za anti-politiky. Nebo může dojít k transformaci společnosti na různých úrovních, ekonomické nebo kulturní. Tradiční strany je svou zkomplikovanou strukturou nedokáží včas reflektovat, protože jejich uspořádání a fungování vyžaduje ku příkladu debatu na úrovni členské základny a hledání shody, kdežto populisté mohou nabídnout rychlé řešení, nejsou těmito mantinely omezování.⁴

Populismus se vyznačuje také klíčovou pozicí svého hlavního politického představitele, na němž populistická strana stojí, není tomu tak ale vždy. Podmínku představuje určitý *leader spirit* či silné myšlenky, které tato osoba ztělesňuje. Voliči od populistů očekávají příběh nebo chytlavé sdělení. Při projevech se soustředí na propagandu, kterou míchají s osobním charismatem svého představitele.⁵ S rozvojem moderních technologií pak dochází ke snadnějšímu šíření populistického vzkazu. Medializace politiky přispívá k posunu rovnováhy stranických funkcí tím, že snižuje roli stran v politice. Spojuje představitele stran bezprostředněji s jejich voliči tím, že posiluje personalizaci vedení, čímž podporuje depolitizaci stranické základny, a naopak přispívá k rozvoji populismu.

⁴ Panizza, „Populism and the Mirror of Democracy“: 11–13.

⁵ Hanspeter Kriesi, „The Populist Challenge“, *West European Politics*, vol. 37, no. 2 (2014), 363.

1. 1 Formy populismu

Cílem politických uskupení je dostat se k moci a vládnout, aby toho dosáhly, musí oslovit dostatečné procento voličů, což dělají různými způsoby. V případě populistů je strategií oslovit co možná nejširší voličskou základnu ve smyslu „catch-all“. Z toho důvodu se fenomén populismu jen těžko zasazuje do některé z politických kategorií (levice, pravice, konzervativní, liberální), avšak je možné rozlišit mezi jeho pravicovou a levicovou formou. Liší se v tom, jaké společenské otázky akcentuje. Pravicový populismus klade důraz na identitární rozměr společenské debaty, cílí na nacionalistické nálady, snaží se o sjednocení lidí, které vnímá jako součást jednoho národa, což dělá skrze svou identifikaci vůči domnělému nepříteli zvenčí. Naproti tomu levicový populismus je více orientován na socioekonomické otázky. Konstruuje identitu prostřednictvím sociálních struktur, k tomu si vypomáhá institucemi. Poukazuje na závislost státu a kapitálu, která brání společenskému sebeurčení.⁶

Pokud hledáme spojení obou směrů, jeden z prvních významných výzkumů porovnávající pravicový a levicový populismus, se zaobíral porovnáním politik v Latinské Americe a Evropě. Zatímco populismus v Evropě je převážně výlučný, latinskoamerický je spíše inkluzivní. Primárními rozdíly mezi populistickými póly je způsob, jakým populističtí aktéři určují, kdo patří k „lidu“ oproti „elitě“, nebo jakým způsobem se političtí představitelé vymezují vůči „elitě“. Latinská Amerika se vyznačuje tradicí stran se silným lídrem v jejich čele, které vycházejí z politické kultury převažujících prezidentských systémů a důrazu na hodnoty levicového spektra. Naproti tomu populismus v Evropě není tolik zakořeněný a v porovnání právě s Amerikou je relativně mladý, vyplynul až z krizí v 80. letech a klade důraz na principy pravice.⁷

Akademický zájem o populismus, jež se zabývá určitou částí politického spektra, se ubíral především k jeho pravicové formě. Příkladů pravicových populistů je mnoho – od francouzské Marine Le Pen, přes amerického Donalda Trumpa až po brazilského Jaira Bolsonara. Tato práce se však zaměří na druhou část populistického spektra.

O teoretizaci levicového populismu se zasadil Ernesto Laclau.⁸ Pro svůj argentinský původ se zabýval oblastí Latinské Ameriky, jejíž doménou je právě diskurz levicového

⁶ Cas Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser, „Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America.“ *Government and Opposition* 48, no. 2 (2013): 148. doi:10.1017/gov.2012.11.

⁷ Mudde a Kaltwasser, „Exclusionary vs. Inclusionary Populism“: 155–157.

⁸ Ernesto Laclau, *Politics and Ideology in Marxist Theory: Capitalism – Fascism – Populism* (Londýn: Verso, 2011), ISBN 978-1-84467-788-7.

populismu, i kvůli tomu se detailně zaměřil na dříve zmíněnou problematikou lídrů a jejich pozice ve stranickém systému.⁹ Čelní pozice lídrů jakožto ústřední téma levicového populismu však odhaluje jeho limit. Protože strany tohoto politického směru mají tendenci příliš spoléhat na své představitele a méně se zaměřují na vlastní témata, která pouze podržují poptávce voličů.¹⁰

Do evropského prostředí začaly myšlenky levicového populismu pronikat po ekonomické krizi a uchytily se zejména v jižní Evropě, tedy region, který se vyznačuje kontinuitou levicových vlád. Populisté narušili do té doby silné postavení tradičních socialistických stran. Jak z pojmů vyplývá, populisté se zaměřují na lid (latinsky *populus*), na který orientují svou politiku vertikálně – z nižších až po ta nejvyšší patra (lid vs. elita). Naproti čemuž stojí nacionalismus, který využívá horizontální vnímání (vlastní národ vs. ti ostatní). Zatímco u pravicových populistů se často setkáme s označením „nacionalista/ka“, levicové populisty tak nikdo nenazývá. Oni sami se totiž považují za „patrioty“, nikoliv za nacionalisty.¹¹

Právě v těchto historických a geopolitických souvislostech se začaly na politické scéně upevňovat uskupení, která svým záběrem odpovídají klasifikaci levicového populismu.¹² Fenomén se objevil v Řecku, kde se oblibě začala těšit strana Syriza. Dalším příkladem může být Podemos, uskupení ze Španělska. Zastoupení má levicový populismus také v Itálii prostřednictvím Hnutí pěti hvězd, které se identifikuje především svou anti-establishmentovostí.¹³ Kromě stran v jednotlivých státech je ve výčtu záhodno zmínit také Jeremyho Corbyna, který stál v čele britské Labouristické strany, a jeho rétorika taktéž nesla prvky levicového populismu. Také ve Francii vyvstala nová síla levicového populismu kolem jednoho muže, stalo se tak v případě *La France Insoumise*, jež založil Jean-Luc Mélenchon a které diplomová práce blíže věnuje následující řádky.

Levicově populistický lídr však automaticky neznamená, že i strana, v jejímž čele stojí, se stane levicově populistickou.¹⁴ V této souvislosti lze zmínit rozdíl mezi tzv. starou a novou

⁹ Ernesto Laclau, *On populist reason* (Londýn: Verso, 2005), ISBN 1-85984-651-3.

¹⁰ David Featherstone a Lazaros Karaliotas, „What are the possibilities – and potential problems – of left populism?“ *Soundings*, DOI: 10.3898/SOUN.72.02.2019.

¹¹ Laura Chazel a Vincent Dain, „Left-Wing Populism and Nationalism: A Comparative Analysis of the Patriotic Narratives of Podemos and France insoumise“, *Journal for the Study of Radicalism*, podzim 2021, č. 15 (2), doi:10.2307/48642382, 73–74.

¹² Giorgos Charalambous a Gregoris Ioannou (Eds.), *Left Radicalism and Populism in Europe* (Londýn: Routledge, 2019), <https://doi.org/10.4324/9781351133630>.

¹³ Marco Damiani a Lorenzo Viviani, „Populism and Euroscepticism in Podemos and in the Five Star Movement. Faraway, so close?“, *Partecipazione e Conflitto* 12 (2019): 197-216.

¹⁴ Příkladem této neúspěšné proměny může být právě Jeremy Corbyn, jenž nedokázal změnit tradiční politickou stranu, kterou je Labouristická strana. Ani nezaložil jiné levicově populistické hnutí.

levicí, toto dělení odpovídá úspěšnosti transformace. Proměna je zřejmá na slovníku, který si uskupení osvojí. Levicoví populisté se vyznačují tím, že oslovují „lid“, identifikují se jako hnutí nikoliv strana, preferují označení kasty spíše než kapitalismus. Uspořádání je volné, neváže se přílišnými regulami, avšak na jejím vrcholu je charismatický lídr, kterého nikdo nezpochybňuje.¹⁵

Kromě politických stran kandidujících v parlamentních volbách, pronikl levicový populismus také do prezidentských voleb.¹⁶ Což opět potvrzuje premisu zkoumané politické ideologie o zásadní roli výrazné osobnosti, která se chce prosadit. „Kombinace populistických podnětů rozšiřování reprezentace (prostřednictvím ‚lid‘ proti ‚elitám‘) a vyšší participaci levicové tradice v prosazování rovnosti a sociální spravedlnosti,“ zní jedna z definic levicového populismu v evropském kontextu.¹⁷ Nezaměřuje se pouze na občany, kteří se cítí přehlíženi, ale také na ty, kteří mají zastoupení, ale jejich potřeby nebyly dostatečně vyslyšeny.

¹⁵ Manuel Cervera-Marzal, „A populist turn in the European left. What is new, and what is not?“, *European Politics and Society*, říjen 2023, DOI: 10.1080/23745118.2023.2261189: 7–8.

¹⁶ Marco Damiani, *Populist Radical Left Parties in Western Europe* (Londýn: Routledge, 2020), <https://doi.org/10.4324/9781351022668>.

¹⁷ Óscar García Agustín, *Left-wing populism : the politics of the people* (Bingley: Emerald Publishing Limited, 2020): 10, ISBN 1-83909-203-3.

1. 2 Levicový populismus ve Francii

Populistické póly se i ve Francii odlišují skrze diskurz, na který dávají při kampani důraz, přitom každý z nich – jak pravicový, tak levicový – řeší podobné odpovědi na výzvy týkající se sociální nebo ekonomické krize.¹⁸ Vzestup jejich preferencí je vnímán jako jeden z důsledků globalismu a jako opoziční postoj vůči systému a smyslu Evropské unie.¹⁹ Mezi pravicovým a levicovým populismem funguje jistá chemie, což bylo možné pozorovat při posledních dvou prezidentských volbách ve Francii, také proto je důležité tyto dva proudy jmenovat v této diplomové práci.

Ve francouzském prostředí je poměrně zakořeněn pravicový populismus, spojovaný zejména s *Front National* (Národní fronta), kterou v 70. letech založil Jean-Marie Le Pen. Dnes se strana přejmenovala na *Rassemblement National* (Národní sdružení), kterou donedávna vedla zakladatelova dcera Marine Le Pen, na podzim roku 2022 z čela odstoupila a vystřídal ji Jordan Bardella. Letitá předsedkyně Le Pen je udávána jako příklad představitelky pravicového populismu ve Francii. Pod jejím vedením se strana začala více orientovat na „ženská témata“ a rozšířila tím svůj voličský potenciál.²⁰

Levicový populismus se naplno uchytil až kolem ekonomické krize v roce 2008, tedy o několik let později než jeho pravicová forma. V tomto období začínají být patrné silící tendence krajní levice ve státech Evropské unie, a Francie v tomto ohledu není výjimkou. Během pár let se stal levicový populismus politickým mainstreamem, což lze doložit na rétorice i spolupráci se stranami napříč politickým spektrem.²¹ Stěžejním pilířem levicového populismu ve Francii je Jean-Luc Mélenchon a politika, kterou vtiskl straně, jež založil. *La France Insoumise* (LFI, Nepoddajná Francie) zdůrazňuje respektování národní suverenity, princip sekularismu a rovnosti všech občanů. Často se tím odkazuje na dědictví a důležitá hesla, která sebou nesla Velká francouzská revoluce (VFR) v roce 1789.

¹⁸ Patrick Chaurau, *Du discours politique au discours populiste. Le populisme est-il de droite ou de gauche? Les discours politiques* (Paříž: L'Harmattan, 2016). <http://www.patrick-charaudeau.com/Du-discours-politique-au-discours.html>.

¹⁹ Gilles Ivaldi, „Populism in France“, *Populism Around the World*, eds. Daniel Stockemer (Cham: Springer, 2019): 27–47, https://doi.org/10.1007/978-3-319-96758-5_3.

²⁰ Nonna Mayer, „From Jean-Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right“, *Parliamentary Affairs*, leden 2013, č. 160–178, <https://doi.org/10.1093/pa/gss071>; Pascal Delwit, *Le Front national. Mutations de l'extrême droite française* (Brusel: Editions de l'Université de Bruxelles, 2012), 111.

²¹ Luke March, *Contemporary Far Left Parties in Europe: From Marxism to the Mainstream?* (Berlín: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2008), ISBN 9783868720006.

Mélenchon zviditelnil levicový populismus ve Francii, mezi lety 2012 a 2017 zaznamenal „přerod“.²² V té době začal působit ve vysoké politice, s rokem 2016 přichází na politickou scénu s vlastní stranou, kterou byla LFI. Zásluhy na tom má přitom nejen tento politický styl, ale také samotný lídr a ideový otec této strany. Tomu, jak přispěla popularitě LFI ambice Mélenchona oslovovat voliče prostřednictvím tzv. nových médií, když jako první politik v zemi začal natáčet videa na YouTube²³ a být aktivní na sociálních sítích, se bude diplomová práce blíže věnovat v nadcházejících kapitolách. V obecné rovině lze konstatovat, že LFI oslovuje „prostý“ lid, používá anti-establishmentovou rétoriku. Jedno z hesel Jean-Luca Mélenchona hovoří o nové francouzské nezávislosti, kterou podtrhuje vizí přechodu k VI. republice.²⁴

Styl, který si osvojil Mélenchon, není ojedinělý, bezpochyby se měl kde inspirovat. Praktiky levicového populismu nejvíce prostupovaly ve výše zmíněné Latinské Americe (například u Huga Cháveze ve Venezuele nebo Evo Moralese v Bolívii), na evropské scéně se jedná o španělský Podemos nebo řeckou Syrizu. Mélenchon, ale má také přímý vzor – nemálo úspěšného Bernieho Sanderse z Demokratické strany USA.²⁵ Francouze s Američanem nepojí pouze podobné politiky a styl, jakým komunikují s voliči, oba jsou důchodového věku a současně dokáží zaujmout mladé voliče.

Pro levicový populismus – a LFI nevyjímaje – je typické, že má velké množství následovníků. Nejedná se přitom pouze o podporovatele, nicméně o registrované členy. Důvod, proč se neostýchají do politického života lidé pod jejich záštitou vstoupit, je vysvětlitelný jejich fungováním. Mají totiž zpravidla velmi otevřené struktury, které jejich členy nsvazují přílišnými regulemi. Uvnitř nepanuje rivalita, protože všemu vévodí charismatický lídr, kterého nikdo nezpochybňuje.²⁶

Na pojetí LFI se dá levicový populismus popsat šesti prvky, které čerpají z historie levice a kombinují je s inovativním přístupem. Zaprvé negativně hodnotí neoliberalismus, který z jejich pohledu vede k diskriminaci. Významným aspektem je důraz na socioekonomickou spravedlnost a kritiku tzv. politických elit. Zadruhé dochází ke zpochybňování tradiční dělení na pravici a levici. Z pohledu levicového populismu je totiž dělicí linie spíše mezi obyčejnými lidmi a oligarchy. Třetím prvkem, který definuje tento fenomén, je jeden charismatický lídr,

²² Manuel Cervera-Marzal, *La populisme de gauche: Sociologie de la France Insoumise* (Paříž: Éditions La Découverte, 2021), ISBN 9782348054921, 12.

²³ *Ibid.*: 6.

²⁴ Laura Chazel a Vincent Dain, „Left-Wing Populism and Nationalism“: 78–85.

²⁵ Manuel Cervera-Manzal, *La populisme de gauche*: 13–16.

²⁶ Manuel Cervera-Marzal, „A populist turn in the European left. What is new, and what is not?“, 12.

kteřý je schopný ztělesňovat aspirace střední třídy. Čtvrtou charakteristikou je spoléhání se na sociální mobilizaci tím, že voličům nabízí rozšíření v rámci státních struktur. Pátým signifikantním prvkem je jistá dávka afektu, kterou vnáší do politiky. Konečně zašesté: do debaty přichází elementy, které byly dříve signifikantní pro pravici (jako řád, národ nebo suverenita).²⁷ Mélenchon a jeho hnutí zdůrazňují potřebu zastupovat a hájit zájmy obyčejných lidí proti mocenským strukturám, které vnímají jako privilegované a odtržené od reality a potřeb „běžného občana“. Využívá k tomu konflikt vytvořený mezi „lidem“ a „elitou“. Odsuzuje přitom korupci či nepřehledný politický systém.

Společenská transformace žádaná ze strany LFI může nastat pouze v případě, že její kandidát vyhraje prezidentské volby.²⁸ Toto přesvědčení vysvětluje trojí snahu Mélenchona stát se francouzským prezidentem. Úspěchu by měla nahrávat i krize systému, obecná nepopularita politické reprezentace, odstranění dělení na pravice/levice a skomírání politických stran. Mélenchon si k tomu napsal na blogu: „Existuje mnoho textů stanovujících diagnózu konce ‚stranické formy‘ a popisují je dobře. ‚Třídní strana‘ odpovídala sociální a materiální realitě, která samu sebe všemožně převyšovala. Vznik lidu jako hlavní společenské kategorie čelící oligarchii v období dominantního finančního kapitalismu vyžaduje jeho specifickou formu organizace. Touto formou je ‚hnutí‘.“ Proto je LFI registrována jako hnutí, a ne jako politická strana.²⁹

Mélenchonovo pojetí levicového populismu přináší do politické kultury řadu nových aspektů. Na rozdíl od tradiční levice se tak těší nárůstu popularity, která je patrná právě při prezidentských pokusech. Tématy, která vyzdvihuje, dokáže zaujmout jak mladé voliče, ke kterým sofistikovaným způsobem promlouvá prostřednictvím sociálních sítí, tak starší generaci. Podle aktuální debaty dokáže akcentovat potřebné. Diplomová práce se proto v jedné z dalších kapitol zaměří na společenské nálady a krize, které jeho tři prezidentské pokusy doprovázely.

²⁷ Manuel Cervera-Manzal, *La populisme de gauche*: 12; Chantal Mouffé, *Pour un populisme de gauche* (Paříž: Albin Michel, 2018): 87–112.

²⁸ Manuel Cervera-Manzal, *La populisme de gauche*: 30.

²⁹ Jean-Luc Mélenchon, „Le peuple et le mouvement“, zápisky z 2. listopadu 2016; Manuel Cervera-Manzal, *La populisme de gauche*: 30–31.

1. 2. 1 Přehled výzkumu levicového populismu

Diplomová práce se zaměřuje na levicový populismus ve Francii, sleduje jeho prvky v politice Jeana-Luca Mélenchona při jeho třech prezidentských pokusech. V této části práce proto přibližuje, jakým směrem se tímto tématem dosud orientovala akademická debata s důrazem na reflexi výzkumníků z Francie.

Podrobně sleduje populismus a extremismus nizozemský politolog Cas Mudde. Ve svých textech definuje populismus, určil pro to několik prvků a mluví o něm jako o ideologii, přičemž klíčové je pro něj vymezení se vůči tradičním politickým stranám. Nejčastěji podle něj jde o politiku, která proti sobě staví „lid“ a „elitu“ či „establishment“. Mudde analyzuje radikalizace populistických hnutí, pozoruje i jejich mainstreamizaci. Zvlášť přínosným textem je *The Populist Zeitgeist*.³⁰ Extremismem a populismem s důrazem na oblast Latinské Ameriky se zabývá chilský politolog Cristóbal Rovira Kaltwasser. Kromě regionálního výzkumu ale dává také mezinárodní perspektivu levicovému populismu. Také on zkoumá aspekty populismu, včetně pokusů stát se součástí politického mainstreamu. Jeho výzkum poskytuje hlubší porozumění tomu, jak levicový populismus proniká a přizpůsobuje se politickému establishmentu a jakým způsobem se mění jeho charakter a strategie v průběhu tohoto procesu.³¹

Na levicovou část politického spektra se zaměřila dvojice Ernesto Laclau a Chantal Mouffe. V knize *Hegemonie a socialistická strategie*³², ve které vysvětlují transformaci společnosti, zasazenou do postmarxistických diskuzí a skrze koncept hegemonie objasňují levicový populismus. Popisují také, jak levicový populismus tvoří konstrukci politické identity v reakci na krizi. Chápou ho jako politickou strategii, jejímž cílem je oslovit a sjednotit různé skupiny společnosti pod společným jmenovatelem krize a v tomto rozpoložení následně vyvolat reakci – určitou formu revoluce, vnímanou jako vzepření se vládnoucí garnituře a volání po změně, kterou v sobě nese levicový populismus.

Moment, který je ideální pro vzestup populistických stran, je podle autorů právě období krizí. Tradiční politické strany a instituce nejsou schopny efektivně řešit problémy společnosti a včas na ně reagovat (překážkou jim často bývá jejich komplikovaná struktura). Myšlenku rozvíjí v dalších článcích, které věnují populismu, například v *Politics and Ideology in Marxist*

³⁰ Cas Mudde, „The Populist Zeitgeist“, *Government and Opposition*, vol. 39, no. 4 (2004).

³¹ Cas Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser, „Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America.“ *Government and Opposition* 48, no. 2 (2013), doi:10.1017/gov.2012.11.

³² Ernesto Laclau a Chantal Mouffe, *Hegemonie a socialistická strategie* (Praha: Karolinum, 2014), IBAN 978-80-246-2685-7.

*Theory: Capitalism – Fascism – Populism*³³, *On populist reason*³⁴ nebo *Pour un populisme de gauche*.³⁵

Konkrétně ve francouzském prostředí je také řada akademiků, kteří své studie zaměřují na populismus. V kapitole „Populism in France“ Gilles Ivaldi zkoumá francouzskou a evropskou politiku prostřednictvím populistických nálad³⁶. Ivaldi je francouzský politolog, který se v akademii věnuje analyzují populismus a zasazuje ho do evropského kontextu. Za tímto účelem provádí komparativní analýzy mezi zeměmi, díky čemuž nastíní variability populismu a jeho projevů v různých politických a kulturních souvislostech. Věnuje se především populismu pravicového spektra, a to zejména v kontextu francouzské politiky, tedy diskurzu, který zaznamenalo Národní sdružení. Politickou scénu ve Francii analyzuje také politoložka Nonna Mayer, která se zabývá politickým chováním a extremismem. Její díla se spíše soustředí na pravicový populismus – příkladem může být článek „From Jean-Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right“³⁷.

Levicovou formu populismu popisuje v několika textech Laura Chazel.³⁸ Zaměřuje se na francouzský levicový populismus v obecné rovině, ale zároveň v několika odborných příspěvcích detailně popisuje přímo politickou prezentaci Mélenchona. Píše o jeho osobním vývoji, všímá si také toho, jakou stranu kolem sebe dokázal vytvořit. Přibližuje také konkrétní témata, kterým se Mélenchon věnuje. Například v posledním vydaném článku analyzuje zelenou politiku levicových populistů. Zkoumá, jak LFI začleňuje environmentální témata do svého programu a do jaké míry se environmentalismus a populismus konkrétně prolínají. Přichází s termínem „zelený populismus“, kterým vysvětluje, jak oligarchové nedokázali zabránit environmentální krizi tím, že včas nezahájili přechod k zelené politice a neochránili tím lid.³⁹

³³ Ernesto Laclau, *Politics and Ideology in Marxist Theory: Capitalism – Fascism – Populism* (Londýn: Verso, 2011), ISBN 978-1-84467-788-7.

³⁴ Ernesto Laclau, *On populist reason* (Londýn: Verso, 2005), ISBN 1-85984-651-3.

³⁵ Chantal Mouffe, *Pour un populisme de gauche* (Paříž: Albin Michel, 2018), <https://doi.org/10.3917/pro.368.0096>.

³⁶ Gilles Ivaldi, „Populism in France“, In: *Populism Around the World*, eds. Daniel Stockemer (Cham: Springer, 2019), https://doi.org/10.1007/978-3-319-96758-5_3.

³⁷ Nonna Mayer, „From Jean-Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right“, *Parliamentary Affairs*, leden 2013, č. 160–178, <https://doi.org/10.1093/pa/gss071>.

³⁸ Laura Chazel a Vincent Dain, „Left-Wing Populism and Nationalism: A Comparative Analysis of the Patriotic Narratives of Podemos and France insoumise“, *Journal for the Study of Radicalism*, podzim 2021, č. 15 (2), doi:10.2307/48642382; Chloé Alexandre, Laura Chazel a Antoine Bristielle, „From The Front de gauche to La France insoumise: Causes and Consequences of the Conversion of the French Radical Left to Populism“, *Partecipazione e Conflitto* (2021) 14. 10.1285/i20356609v14i2p933.

³⁹ Laura Chazel a Vincent Dain, „Left-Wing Populism and Environmental Issues: An Analysis of La France Insoumise’s ‘Popular Environmentalism’“, *Political Studies*, červen 2023, DOI: 10.1177/00323217231178631.

Mélenchonem i stranou *La France Insoumise* se detailně zabývá Manuel Cervera-Marzal, který v obsáhlé knize rozebral diskurz LFI.⁴⁰ Sleduje v ní zásadní body Mélenchonaova přerodu z levicového politika v levicového populistu a jmenuje šest prvků, na jejichž základě k tomuto hodnocení dospěl. Změnu na politické levici rozebírá také v článku „A populist turn in the European left. What is new, and what is not?“.⁴¹ V něm například identifikuje slovník tzv. staré a nové levice. Zmiňuje také, že ekonomická krize v Evropě mobilizovala hned několik levicově populistických lídrů (konkrétně mluví například o Jeremy Corbynovi, Pablu Inglesiasovi či Jean-Lucu Mélenchonovi), ale ne všem se podařilo současně transformovat jejich stranu, která toho času platila za „starou levici“. Úspěšný byl v tomto ohledu právě Mélenchon s LFI.

⁴⁰ Manuel Cervera-Marzal, *La populisme de gauche: Sociologie de la France Insoumise* (Paříž: Éditions La Découverte, 2021), ISBN 9782348054921.

⁴¹ Manuel Cervera-Marzal, „A populist turn in the European left. What is new, and what is not?“, *European Politics and Society*, říjen 2023, DOI: 10.1080/23745118.2023.2261189.

2 Metodologie

V této kapitole je popsána vybraná metodologie diplomové práce, která objasňuje předmět výzkumu a stanovuje výzkumnou otázku. Představuje zvolený typ výzkumu a jeho metodu, zdroje informací, jejich sběr a popisuje práci s nimi.

Na základě poznatků představených v teoretické části se diplomová práce soustředí na tři prezidentské pokusy Jeana-Luca Mélenchona a jeho příklon k levicovému populismu, který během té doby zaznamenal. Hlavní výzkumná otázka zní: *Jak se vyvíjel diskurz levicového populismu na příkladu Jean-Luca Mélenchona při jeho prezidentských pokusech?* Doplněná o podotázku: *Refletoval Mélenchon v předvolební rétorice krize, se kterými se ve volebních letech 2012, 2017 a 2022 Francie vyrovnávala?*

Cílem práce je sledovat rétoriku a programové priority trojnásobného prezidentského kandidáta. Protože bývá považován za představitele levicového populismu od druhého pokusu o Elysejský palác, dojde k porovnání jednotlivých kandidatur. Práce chce zachytit a objasnit vzrůstající Mélenchonovu podporu v prezidentských volbách s ohledem na užití prostředky.

Politici aktéři transformují svou rétoriku v závislosti na volebních ziscích, čímž se zabývá teorie mainstreamizace politických stran a systémů. Nizozemský politolog Cas Mudde si všiml, že populismus, který se od devadesátých let stal trvalou součástí západoevropské politiky, z počátku zejména v jeho pravicové podobě, byl výrazně posílen událostmi finanční krize a později rostoucí nejistotou vyvolanou migrací, ať už uměle vyvolanou, nebo založenou na reálných obavách. V průběhu posledních let došlo k tomu, že populismus už není doménou okrajových částí politického spektra, začal pronikat i do politického mainstreamu, v některých zemích i do vládních koalic. Mudde tvrdil, že v reakci na populistickou konkurenci přijímají mainstreamové strany část populistické rétoriky, což se ve výsledku projevuje výrazným mobilizačním potenciálem. Na příkladech lze doložit, že tato rovnice funguje i opačně.⁴²

Diplomová práce se soustředí na pronikání levicového populismu na politickou scénu a všimá si, zda se díky tomu dostává do politického mainstreamu, tento pohled je v kontextu současné doby relevantní, zabývala se jí už belgická filosofka Chantal Mouffe. Dochází k závěru, že levicový populismus může být efektivní politickou strategií pro levicové síly v reakci na výzvy současné politické scény. Jeho vzestup si vykládá jako odpověď na demokratický deficit a nedostatek politické reprezentace, nikoliv pouze jako reakci na konkrétní krize. Zabývá se myšlenkou, že levicový populismus nabízí možnost znovuotevření politického

⁴² Cas Mudde, „The Populist Zeitgeist“, 551.

prostoru pro diskusi a angažovanost občanů. Argumentuje, že tradiční stranické modely, které jsou často vnímány jako odtržené od běžných občanů, vedly k vytvoření prostoru pro vzestup populismu jako prostředku, jak oslovit ty, kteří se cítí opomíjeni a nereprezentováni v politickém systému tradičních stran.⁴³

Na politické realitě v západoevropských zemích lze pozorovat sblížování zejména pravicových stran s populistickou krajní pravicí, což se projevuje například formováním vládních koalic. Příkladem může být kabinet Giorgii Meloni v Itálii, jejíž vlády se mnozí komentátoři obávali, nicméně po překonání předvolební rétoriky v kombinaci s nutností odpovědně politicky konat, je realita výrazně umírněnější.⁴⁴ Spojování populistických stran s tradičními proběhlo i ve Francii, a dokonce za účasti Mélenchonovy strany LFI, doposud však nikoliv na vládní úrovni. Jen pár týdnů po prezidentských volbách v parlamentních volbách kandidovala koalice Nová lidová ekologická sociální unie (NUPES), která Mélenchona do boje o Elysejský palác už nominovala. Do Národního shromáždění spolu kandidovali politici za Nepoddajnou Francii, Ekology a Zelené, Socialistickou stranu a komunisty. Ačkoliv Mélenchon odešel od socialistů, aby si založil vlastní stranu podle svých představ, pro vyšší volební zisk po několika letech přistoupil na širokou koalici stran z levicového spektra.⁴⁵

Předmětem výzkumu této diplomové práce je francouzský politik Jean-Luc Mélenchon. Jedná se o stálici na francouzské politické scéně, vystřídal nicméně hned několik uskupení. Před více než dekadou se rozhodl poprvé kandidovat na post prezidenta. Při prvním pokusu reprezentoval stranu *Front de Gauche* sdružující několik politických stran od tradičních socialistů přes Francouzskou komunistickou stranu. Podruhé už šel do boje o Elysejský palác s podporou vlastní strany, která vznikla rok před konáním voleb. Zrod značky *La France Insoumise* je pro Mélenchonovo politické smýšlení zásadní, jeho rétorika totiž získala na stabilitě. Propsalo se to do projevů i programu, který předkládal. Mnohé se nezměnilo ani při prezidentské volbě v roce 2022. Mélenchon svou prezentaci pouze zdokonaloval a přidával nové prvky. Například jako první prezidentský kandidát zahrnul do kampaně použití hologramu. Díky tomu se dostal na své dosavadní procentuální maximum a jen těsně mu nevyšel postup do druhého kola.

⁴³ Chantal Mouffe, *Pour un populisme de gauche* (Paříž: Albin Michel, 2018), <https://doi.org/10.3917/pro.368.0096>.

⁴⁴ Jakub Grim, „Meloniová chce být ‚normálně konzervativní‘. Je ale populistická radikální pravice, říká italský politolog“, *iROZHLAS.cz*, 23. října 2023, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/italie-vlada-meloniova-rozhovor-mattia-zulianello-salvini-berlusconi_2310230616_jgr.

⁴⁵ Anna Urbanová a Martin Balucha, „Levice sjednocená za Mélenchonem ‚hlásí návrat‘, naznačily výsledky prvního kola francouzských voleb“, *iROZHLAS.cz*, 13. června 2022, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/francie-parlamentni-volby-prvni-kolo-vysledky-macron-melenchon-le-penova_2206131111_aur.

Výzkum je případovou studií, metodologicky se opírá o kritickou diskurzivní analýzu. Přistupuje k lingvistické a rétorické analýze, zabývá se také kontextem, během něhož k prohlášení došlo.⁴⁶ Také proto práce při analýze zohledňuje společenské nálady, které tři prezidentské pokusy Mélenchona doprovázely. Z výše uvedené literatury vychází pohled na krize jako klíčové kritérium posuzování pronikání elementů levicového populismu, soustředí se tedy i na tento aspekt. Krize je ostatně moment, který řada akademiků jmenuje ideálním pro vzestup populistických stran, které ho dokáží využít ke sjednocení různých společenských skupin právě pod tímto společným jmenovatelem.

Zkoumání vývoje levicového populismu u Mélenchona je provedeno na dvou typech primárních zdrojů. Stěžejní jsou programové body,⁴⁷ které kandidát na prezidenta Mélenchon v průběhu let předkládal a následně se jim v úřadu plánoval věnovat. Diplomová práce také zahrnuje analýzu předvolebních klipů.⁴⁸ Obě tato kritéria jsou klíčová, protože v nich prezidentský kandidát artikuluje své priority, které jsou ideologicky zabarvené a tvoří pilíře jeho politiky. Zároveň je musí odprezentovat vhodnou formou, aby tím dokázal zaujmout voliče. Pro dokreslení atmosféry ve společnosti sleduje diplomová práce Mélenchonovy mediální výstupy. Jak bylo uvedeno výše, pro populistické politiky je zásadní osobní prezentace, proto je důležité zahrnout do analýzy také toto kritérium.

Práce stanovuje parametry výzkumu s ohledem na definici levicového populismu. Analýzu se zaměří na celkem osm ukazatelů, které mají potvrdit Mélenchonův příklon k tomuto politickému stylu. Dají se rozdělit na dva druhy – deklaratorní a programové. Diplomová práce se dívá na názvy programů a hesla použitá při prezidentských pokusech, zkoumá, jak často se v nich objevuje oslovení „patrioté“. Všimá si také apelů na francouzskou nezávislost, řád a národ, nebo na vymezování se vůči oligarchům. Do kritérií výzkumu zahrnuje i způsob,

⁴⁶ Norman Fairclough a Ruth Wodak, „Critical discourse Analysis“, *Discourse Studies: A multidisciplinary introduction*. (Londýn: Sage, 1997): 258–284; Teun A. van Dijk, „Contextual knowledge management in discourse production: A CDA perspective“, In: *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis: Theory, methodology and interdisciplinarity*, eds. Ruth Wodak a Paul Chilton. (Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2005): 71–73.

⁴⁷ Le programme du Front de gauche et de son candidat commun Jean-Luc Mélenchon, *L'humain d'abord*, 2012, http://www.jean-luc-melenchon.fr/brochures/humain_dabord.pdf; Le programme de la France Insoumise et son candidat Jean-Luc Mélenchon, *L'avenir en commun*, 2017, https://manifesto-project.wzb.eu/download/originals/2017-2/31240_2017.pdf; Jean-Luc Mélenchon: L'avenir en commun, *L'avenir en commun*, 2022, <https://melenchon2022.fr/wp-content/uploads/2022/04/LAvenir-en-commun-le-programme-en-version-abregee.pdf>.

⁴⁸ INA Politique, „Jean-Luc Mélenchon - Campagne présidentielle 2012“, *YouTube*, 27. března 2017, citováno 23. ledna 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=GmJ-CQm3Ztg>; BREIZH-INFO, „Clip officiel de campagne présidentielle 2017 : Jean-Luc Mélenchon“, *YouTube*, 11. dubna 2017, citováno 23. ledna 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=p7LwR4rjIas>; France24, „Présidentielle : les clips de campagne des 12 candidats“, *France24*, 7. dubna 2022, citováno 23. ledna 2023, <https://www.france24.com/fr/france/20220407-pr%C3%A9sidentielle-les-clips-de-campagne-des-12-candidats>.

jakým Mélenchon pracuje v kampani s krizemi, které francouzské prezidentské volby provázely. Z pohledu obsahu v samotných programech se věnuje prostoru, který dal Mélenchon socioekonomickým tématům, především tomu, jaký důraz klade na důchody či výši minimální mzdy. Konečně práce pozoruje reflexi francouzského zapojení do nadnárodních celků.

Důkladná analýza Mélenchonova politického stylu, který do francouzského politického systému přinesl levicový populismus, je zásadní z pohledu dopadů nejen na vnitrostátní politickou scénu, ale celoevropský kontext. Je nutné vnímat vzestup populistických hnutí z pohledu, jaký mohou mít vliv na demokratické instituce, pokud se dostanou k moci. Jejich kritice se nevyhýbá ani Mélenchonova politika. Což poskytuje příležitost zkoumat, jak se populismus projevuje v demokratickém prostředí a jak může ovlivnit tradiční struktury a procesy. Konkrétně Mélenchonovi se zatím nepodařilo dosáhnout takových volebních zisků, aby se dostal k vládě, jeho preference však rostou a úspěch tak není vyloučený.

Empirický výzkum práce se skládá z několika kroků. Nejprve přezkoumává obsah deklarované politiky v programových prohlášeních, způsobu jejich prezentace v předvolebních klipech, stejně tak jejich reflexi v mediálních výstupech. Následně se soustředí na parametry, k nimž se váže levicový populismus, tedy komunikace s voliči – pojmenování programů a klipů, využití aktuální krize v kampani, důrazu na socioekonomická témata a plány na další francouzské zapojení do nadnárodních celků. Tuto analýzu provádí při všech třech prezidentských kandidaturách. V závěrečné části výzkumu porovná komunikaci jednotlivých kritérií.

3 Společenský kontext

Pro pochopení vzestupu preferencí a obliby Jean-Luca Mélenchona u Francouzů, je zapotřebí se dívat za kulisy, za kterými se jednotlivé prezidentské pokusy odehrály. Při první kandidatuře ráz kampaně udávaly dopady ekonomické krize, stejně tak nepopularita prezidenta Nicolase Sarkozyho, z čehož následně nejvíce vytěžil socialistický kandidát François Hollande. Během druhého pokusu to pak byly dozvuky migrační krize, teroristických útoků a extrémní neobliba dosluhujícího prezidenta. Dosud poslední snahu Mélenchona usednout do Elysejského paláce v roce 2022 ovlivnily důsledky koronavirové pandemie, přístup k válce na Ukrajině nebo počínající energetická krize a ekonomický úpadek. Významné bylo také silné zastoupení populistických kandidátů a jejich podpora ve společnosti. Následné řádky proto rozeberou jednotlivé volební roky.

3.1 Krize eurozóny: 2012

První prezidentské volbě, do které se zapojil Jean-Luc Mélenchon, předcházelo několik zásadních událostí, které ovlivnily nejedny volby a s jejichž důsledky se Evropa potýká dodnes. Prezidentem Francie byl toho času Nicolas Sarkozy z Republikánské strany. V roce 2009 vypukla světová hospodářská krize, což francouzskou ekonomiku to znamenalo tak, že hrubý domácí produkt (HDP) klesl na 2,9 procenta. Propad se ale podařilo zastavit a HDP rok před prezidentskou volbou už znovu rostlo. Nicméně vysoká nezaměstnanost byl přetrvávající problém, i ve volebním roce 2012 atakovala 10 procent.⁴⁹

V problémech nebyla jenom Francie, ekonomická krize dopadala prakticky na všechny státy, zvláště citelně se s ní vypořádávala eurozóna. Právě rok 2012 přinesl zásadní události, které se nesly ve znamení reformy fungování eurozóny a její institucionalizace. Došlo k podpisu fiskálního paktu nebo k dohodě o navýšení Evropského stabilizačního mechanismu (ESM). Jako nejkontroverznější se ukázala jednání o úzké spolupráci členských států v bankovní unii – nedokončená zůstala debata o eurobondech, které by představovaly jednotný dohled nad fiskální politikou EU.⁵⁰ Nejen že se nepodařilo efektivně vyřešit ekonomickou krizi, debaty měly také za následek rozdělení členských států na ty, které se více přikláněly k užší spolupráci, a ty, které toto razantně odmítaly. Více se začalo mluvit o tzv. odstupňování Unie, která by reflektovala potřeby jednotlivých států, vytrácela by se nicméně jednota.

⁴⁹ Nesignováno, „La France en panne de croissance en 2012“, *Le Point*, 14. února 2013, https://www.lepoint.fr/economie/croissance-la-france-attend-les-chiffres-de-la-fin-2012-14-02-2013-1627190_28.php#11.

⁵⁰ Jeffry Frieden a Stefanie Walter, „Understanding the Political Economy of the Eurozone Crisis“, *Annual Review of Political Science*, květen 2017, <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051215-023101>: 381–383.

Kromě ekonomické situace do atmosféry ve společnosti zřetelně promlouvalo dění po vypuknutí Arabského jara. Francii jakožto bývalou koloniální velmoc to obzvlášť zajímalo, zejména ve chvíli, kdy se turbulentní dění odehrávalo v Maghrebu. Prezident Sarkozy získal přezdívku „Super Sarko“ pro své úzké vazby na vybrané státy a vládcy, které nebyly vždy pozitivně reflektované, protože je udržoval i s diktátorskými režimy za nemalé finanční bonusy. V konfliktu se Francie připojila na stranu Bena Aliho v Tunisku a Hosniho Mubaraka v Egyptě. Na dění v Alžírsku a Maroku Elysejský palác příliš nereagoval. Ale ojedinělý byl přístup někdejšího prezidenta k Libyi – podpořil totiž rebely a stal se prvním prezidentem, který uznal přechodnou národní radu za tamní legitimní vládu.⁵¹

Pravicová politika Sarkozyho byla velmi nepopulární. Poptávku po změně politického vedení předznamenaly senátní volby na podzim roku 2011. Během prezidentování pravicového politika získala levice nadpoloviční většinu v Senátu. Ziskem 177 ze 348 křesel slavili socialisté vítězství.⁵² Důvodem tohoto voličského přelivu byla nespokojenost se Sarkozyho pravicovou politikou, socioekonomickými problémy, se kterými se Francouzi srovnávali, ale také roli Francie v zahraničí a zahraničním děním.

3. 2 Migrační krize: 2017

Ekonomická kondice Francie v roce 2017 už nepředstavovala tak palčivý problém jako o pět let dříve. Ukazatel HDP vzrostl o 2,2 procenta a zrychlil se export, nezaměstnanost naopak klesala.⁵³ Po otřesu z ekonomické krize se tak stav dostával pod vedením socialistického prezidenta Françoise Hollanda do stabilizované fáze.

Mezitím se většina států Evropské unie potýkala s přílivy migrantů, migrační krize byla v plném proudu a Francie řešila sérii teroristických útoků. V lednu 2015 zaútočila skupina islamistických teroristů na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo, ve které zavraždila 12 zaměstnanců. Byl to ale pouze první z řetězce teroristických útoků, které ten rok zasáhly Francii. Bezprostředně po střelbě v redakci následovaly ještě další dvě střelby.⁵⁴ Na útoky navázaly demonstrace, ze kterých se stalo hnutí „Je suis Charlie“. Ještě ten rok v listopadu došlo v jeden večer hned ke třem sebevražedným atentátům. Stalo se tak poblíž stadionu, kde byl v tu

⁵¹ Milon Lakomy, „The Arabic Spring in French Foreign Policy“, *Central European Journal of International and Security Studies*, srpen 2012, 71–78.

⁵² Nesignováno, „Les élections sénatoriales de 2011 en quelques chiffres“, *Le Sénat*, <https://www.senat.fr/connaitre-le-senat/les-elections-du-25-septembre-2011/les-elections-senatoriales-de-2011-en-quelques-chiffres.html>.

⁵³ David Berthier, Étienne Debauche a Pauline Meinzel, „Les comptes de la Nation en 2017“, *Institut national de la statistique et des études économiques*, <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3550563>.

⁵⁴ Claire Williams, „Charlie Hebdo attack: the three days that shook France“, *France 24*, 16. května 2020, <https://webdoc.france24.com/france-paris-charlie-kosher-terrorism/index.html>.

dobu i prezident Hollande. Druhý se odehrál v centru Paříže – teroristé stříleli z auta do barů, zabili tak 39 lidí. Nejtragičtější osud potkal návštěvníky v koncertním sále Bataclan, zemřelo 89 z nich. Další teroristický útok však na sebe nenechal dlouho čekat, odehrál se při oslavách dobytí Bastilly v červenci 2016. V Nice najel atentátník do davu lidí na promenádě, zabil při tom přes 80 lidí.⁵⁵

Série teroristických útoků Francii poznamenala. V roce 2016 podle průzkumu Public Health Survey trpělo 54 procent lidí přímo ohrožených během útoků v listopadu 2015 posttraumatickou stresovou poruchou a depresivní příznaky byly pozorovány u 49 procent rodin pozůstalých. Celkový pocit nejistoty po útocích výrazně vzrostl a podle průzkumu provedeného v roce 2017 si 63 procent obyvatel pařížského regionu myslelo, že terorismus by měl být hlavní prioritou vlády.⁵⁶

Hollandův kabinet se snažil reagovat na zvýšenou četnost útoků, mimo jiné vyhlásil výjimečný stav, přesto mu to na popularitě nepřidalo. Prezident proto dlouho před zahájením kampaně jednoznačně avizoval, že se nebude o post znovu ucházet.

3. 3 Ruská invaze na Ukrajinu: 2022

Zásadní událostí roku 2022 byl ruský vpád na Ukrajinu z 23. února. Odvítelo se od něj následné dění a souvisela s ním i francouzská prezidentská volba – minimálně do té míry, že se válka na Ukrajině stala jedním z témat kampaně předvolebních debat. Zahraniční politika sice prezidentské volby nevyhrává, nicméně za situace, kdy se kampaň odehrávala, byl postoj kandidátů k Rusku jedním z probíraných faktorů.

Do prezidentské volby v roce 2022 se Mélenchon zapojil potřetí, spolu s ním dalších 11 kandidátů. Jednalo se zároveň o kampaň, které se zúčastnila i současná hlava státu, prezidentské křeslo chtěl obhájit Emmanuel Macron. V kampani se ale setkalo více kandidátů, kteří se o Elysejský palác ucházeli opakovaně – kromě Mélenchona to byla dříve zmíněná krajně pravicová politička Marine Le Pen. Mezi touto trojicí rostlo napětí zejména v posledních dnech před prvním kolem, z průzkumů totiž vyplývalo, že postup Le Pen do druhého kola nemusí být zrovna hladký, ohrožoval ji právě Mélenchon.⁵⁷

⁵⁵ Nesignováno, „Timeline: Attacks in France“ *BBC*, 26. července 2016, <https://www.bbc.com/news/world-europe-33288542>.

⁵⁶ Mahaut de Fougères a Hakim El Karoui, „Bataclan 6 Years On: The Attacks That Changed France“, *Institut Montaigne*, 18. listopadu 2021, <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/bataclan-6-years-attacks-changed-france>.

⁵⁷ Anna Urbanová, „Příští prezident Francie? Může jím být ‚chameleon‘, proevropský kandidát, nebo naopak euroskeptici“, *iROZHLAS.cz*, 7. dubna 2022, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/francie-prezidentske-volby-macron-le-penova-zemmour-melenchon-pecresse_2204070500_ace.

Favorizovaná trojice se rozcházela s přístupem k Rusku, přestože po invazi se umínil postoj všech a nikdo z politiků otevřeně vedení v Kremlu nepodporoval. Za velkého zastánce Ukrajiny lze označit obhájce prezidentského mandátu Macrona. Tomu bylo ale vyčítáno, že nedokázal eskalaci napětí zabránit, přestože si kvůli tomu opakovaně s ruským prezidentem Vladimírem Putinem volal, a dokonce se za ním i osobně vydal.⁵⁸ Jeho vyzývatelka Marine Le Pen zase musela obhajovat své dřívější osobní přátelství s Putinem. Vysvětlovat musela také finanční dary, které obdržela z Ruska.⁵⁹ Do začátku roku 2022 byl i Mélenchon známý svým relativně vstřícným postojem vůči Rusku. V minulosti vyjadřoval názory, které zdůrazňovaly potřebu upevnění diplomatických vztahů mezi Francií a Ruskem, zastával stanovisko, že dialog a spolupráce s Ruskem jsou důležité pro dosažení mezinárodní stability. S postupem času ale začal svůj postoj přehodnocovat. Kritický začal být po uznání nezávislosti separatistických oblastí, což hodnotil jako porušení územní celistvosti Ukrajiny. Ruský vpád na Ukrajinu 24. února ráno odsoudil.⁶⁰

Stále nedořešené a aktuální byly také dopady pandemie koronaviru. Francie v polovině března roku 2020 uzavřela školy, některé stupně vzdělávání přešly na distanční výuku. Prezident Emmanuel Macron prohlásil: „Jsme ve válce.“ Následně rozhodl o celostátním zákazu vycházení, uzavřely se hranice. Byla omezená možnost setkávání větších skupin lidí, nekonaly se sportovní ani kulturní akce, zavřely se restaurace, bary i kavárny. Zavedla se povinnost nosit roušku a prokazovat se negativním PCR testem a následně očkováním. Během léta se začala opatření uvolňovat, než nastala na podzim druhá vlna covidu. Tímto způsobem se postupovalo ještě jednou, než byla proočkována větší část populace.⁶¹ Kvůli nutné uzavěře tak přišla řada lidí o možnost výdělků, důsledky občané pocíťovali i po dvou letech.

Řešila se také energetika, krize v tomto odvětví se očekávala poté, co se Evropa odstříhla od ruské ropy a plynu. Vyzdvihovala se i ekologie, věk odchodu do důchodu nebo růst životních nákladů, což bylo po sérii protestů hnutí Žlutých vest jasné téma. Hořící budovy,

⁵⁸ Eliza Mackintosh, Nathan Hodge, Uliana Pavolva Dalal Mawad a Nada Bashir, „Macron meets with Putin, leading Europe’s diplomatic efforts to defuse Ukraine crisis“, *CNN*, 7. února 2022, edition.cnn.com/2022/02/07/europe/ukraine-russia-news-monday-intl/index.html.

⁵⁹ Matthew Dalton, „Marine Le Pen’s Far-Right French Party to Pay Nearly \$13 Million to Russian Military Contractor“, *The Wall Street Journal*, 22. dubna 2022, <https://www.wsj.com/articles/marine-le-pens-far-right-french-party-to-pay-nearly-13-million-to-russian-military-contractor-11650644840>.

⁶⁰ Nesignováno (France Inter), „De "la menace n'existe pas" à "la Russie agresse l'Ukraine" : sur la Russie, Mélenchon varie“, *Radio France*, 24. února 2022, <https://www.radiofrance.fr/franceinter/de-la-menace-n-existe-pas-a-la-russie-agresse-l-ukraine-sur-la-russie-melenchon-varie-3565552>.

⁶¹ William Audureau a Maxime Vaudano, „Coronavirus : du premier cas détecté de Covid-19 au déconfinement, la chronologie d’une crise mondiale“, *Le Monde*, 12. května 2020, https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2020/05/12/coronavirus-de-la-chauve-souris-au-deconfinement-la-chronologie-de-la-pandemie_6039448_4355770.html.

státní symboly a hněv vůči prezidentovi Macronovi vystihuje demonstrace, které ve Francii od roku 2018 probíhaly. Tzv. žlutá krize byla namířena proti vládní garnituře, kterou stoupenci Žlutých vest vinili z odtržení od reality.⁶² Přesně takové rozpoložení vyhovovalo Mélenchonovi, který jeden z protestních pochodů i sám inicioval. Do ulic Paříže s ním vyrazilo 300 tisíc lidí.⁶³ Zásadní debaty se také vedly kvůli nedořešené penzijní reformě.

Touhou dořešit nastalé krize argumentoval aktuální prezident Macron, proč by měl zůstat v úřadu. Schopnost zvládat krize byla jednou z předností, kterou Francouzi deklarovali jakožto důležitou při rozhodování se o nadcházející hlavě státu, vyplynulo to z průzkumu společnost ELABE. Za klíčová témata voleb označili kupní sílu, bezpečnost nebo zdravotnictví.⁶⁴

⁶² Julie Pacaud, „La campagne présidentielle vue par les "gilets jaunes" du Puy-en-Velay“, *Radio France*, 16. února 2022, <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/le-reportage-de-la-redaction/la-campagne-presidentielle-2022-vue-par-les-gilets-jaunes-du-puy-en-velay-7457464>.

⁶³ Laura Lude, „Les Gilets jaunes bientôt de retour ? Quatre ans après, certains sont encore „sacrément motivés““, *La Depeche*, 18. listopadu 2022, <https://www.ladepeche.fr/2022/11/18/les-gilets-jaunes-bientot-de-retour-quatre-ans-apres-certains-sont-encore-sacrement-motives-10811233.php>.

⁶⁴ ELABE, „Les Français et l'élection présidentielle 2022“, 5. dubna 2022, <https://elabe.fr/presidentielle-2022-11/>; Anna Urbanová, „Macronovo setrvání v čele Francie? V cestě mu stojí jedenáct vyzývatelů, volební účast ohrožují prázdniny“, *iROZHLAS.cz*, 10. dubna, 2022, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/francie-prezidentske-volby-macron-le-pen-zemmour-melenchon-hlasovani-kandidati_2204100700_aur.

PRAKTICKÁ ČÁST

Empirická část diplomové práce nejprve představuje Jean-Luca Mélenchona. Popisuje, jak se dostal do politiky a jakou spletitou cestu v ní ušel. Důraz klade na fázi, ve které se rozhodl založit vlastní uskupení a přibližuje ideologii, kterou artikuloval. Na základě osmi kritérií diplomová práce přistupuje k samotné analýze prezidentských pokusů. Posuzuje názvy programů a volební hesla, všímá si užitého oslovení, apelů na francouzskou nezávislost, řád a národ, dále nakolik Mélenchon využívá momentu krize, zda se vymezuje vůči oligarchii, jak akcentuje socioekonomická témata a jakým způsobem rámuje zapojení Francie do mezinárodních organizací. V první řadě zkoumá jednotlivé volební kampaně a následně provádí finální zhodnocení optikou zvolených parametrů. Výzkum zakončuje shrnutím v přehledné tabulce.

4 Jean-Luc Mélenchon

Francouzskému levicovému populismu vévodí Jean-Luc Mélenchon. Do širšího povědomí se dostal po roce 2012, kdy se zúčastnil prezidentských voleb. Nyní je již trojnásobným prezidentským kandidátem. Ve svých 72 letech má obsáhlé politické zkušenosti.

Narodil se v Maroku roku 1951 a od mládí sympatizoval s levicovými názory. Do Francie přišel s matkou v 11 letech. Během květnových událostí roku 1968 se jako aktivista zapojil do středoškolských studentských hnutí, od roku 1969 působil v rámci slavné studentské organizace *Union nationale des étudiants de France*. Následně vstoupil do Mezinárodní komunistické organizace (OCI). Zapojil se do boje dělníků za jejich práva a upevnil si tak pozici odborového předáka. Mélenchon vystudoval filosofii a moderní literaturu, pracoval jako korektor a novinář, později učil francouzštinu na střední škole.⁶⁵

V roce 1977 opustil komunisty a ve 25 letech vstoupil do Socialistické strany, kterou v té době přebudoval budoucí prezident François Mitterrand. Z politické vášně udělal Mélenchon své zaměstnání a o deset let později se stal nejmladším francouzským senátorem. Jakožto člen Socialistické strany byl ministrem odborného vzdělávání v kabinetu Lionela Jospina v letech 2000 až 2002. Působil také jako poslanec Evropského parlamentu, kde figuroval necelá dvě funkční období – od roku 2009 do 2017, pak se stal domácím poslancem v Národním shromáždění.

⁶⁵ Pascal Hérard, „Portrait : Jean-Luc Mélenchon, l'homme en colère“, *TV5MONDE*, 24. března 2017, <https://information.tv5monde.com/international/portrait-jean-luc-melenchon-lhomme-en-colere-26033>.

Vždy představoval levé křídlo strany, proto není divu, že si o deset let později založil vlastní *Front de Gauche* (Stranu levice), kde mohl rozvinout své představy o fungování „nové levice“.⁶⁶ Úplný přerod v krajní levici pak bývá spojován se založením hnutí *La France Insoumise* (LFI, Nepoddajná Francie), v jejímž čele stojí doposud. Posun je viditelný především v rétorice nebo nastolených programových prioritách, se kterými se dokázaly blíže ztotožnit masy, což mělo za následek rozšíření potenciální voličské základny.⁶⁷

„V tom spočívá jádro jeho proměny z trockistického outsidera v populistického vůdce, ačkoli jeho přístup je jiným druhem ‚populismu‘ než přístup Marine Le Pen a Národní fronty. Mélenchon dokázal reagovat na požadavky roztržité společnosti a dát jim pocit kolektivní sounáležitosti, který tradičním levicovým ideologiím chyběl. Vyhnul se utopickému socialismu, rudým vlajkám a dalším typickým symbolům francouzské levice. Místo toho své poselství jednoduchým jazykem, který je oproštěn od ideologického balastu, směřoval k celé společnosti způsobem srozumitelným pro všechny,“ všiml si odborník na levicový populismus Marco Damiani.⁶⁸

V období od roku 2012 do roku 2017 mluvíme v případě Mélenchona o „populistickém přerodu“.⁶⁹ Odborníky a médií je mu nyní dávána nálepka levicového populisty, což má za cíl na příkladu tří prezidentských pokusů ambici demonstrovat i tato diplomová práce. Protože jeho osoba splývá s jím založenou stranou, i sám Mélenchon zdůrazňuje témata týkající se sociálních reforem, například dřívější odchod do důchodu, apeluje na klimatickou udržitelnost a s tím spojené městské plánování, výstavbu nebo přechod do období Šesté republiky.

Jistý ideový a ideologický základ LFI sepsal Mélenchon v knize *L'Ère du peuple*. Vyslovuje se pro potřebu změny politického paradigmatu, kde by měl být důraz kladen na participativní demokracii a účast občanů na rozhodovacích procesech. Zaměřuje se na ekonomickou spravedlnost, zdůrazňuje potřebu boje proti ekonomickým nerovnostem a prosazuje opatření, která by měla vést k větší sociální spravedlnosti a rozdělení bohatství. Mélenchon zmiňuje potřebu nového evropského projektu, který by zdůrazňoval spolupráci a demokracii, odmítá tím některé aspekty stávající evropské integrace, kterou navrhuje

⁶⁶ Óscar García Agustín, *Left-wing populism*: 22.

⁶⁷ Chloé Alexandre, Laura Chazel a Antoine Bristielle, „From The Front de gauche to La France insoumise: Causes and Consequences of the Conversion of the French Radical Left to Populism“, *Partecipazione e Conflitto* (2021) 14. 10.1285/i20356609v14i2p933.

⁶⁸ Marco Damiani, „The transformation of Jean-Luc Mélenchon: From radical outsider to populist leader“, *Blog LSE European Institute*, 22. dubna 2017, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2017/04/22/the-transformation-of-jean-luc-melenchon/>.

⁶⁹ Manuel Cervera-Marzal, *La populisme de gauche*: 11.

reformovat. V knize také zdůrazňuje důležitost politického aktivismu a zapojení občanů do politického procesu. Ten by podle něj měl být podporován občanským hnutím, které může vést k reálným změnám. Zároveň Mélenchon kritizuje politiky neoliberalismu a obhájí sociální politiky, kteří chrání pracující třídu a posilují sociální soudržnost.⁷⁰ „Vůbec se nechci bránit nařčení z populismu. Je to znechucení elitami. Ať jdou všichni pryč! Jsem snad proto populista? S tím se dá žít,“ uvedl Mélenchon.⁷¹

Společnost se byla nucena v jednotlivých etapách vyrovnat s mnoha krizemi. Není tedy výjimka, že se tomu tak děje i nyní a politici se toho snaží využít. Mélenchon z toho se svou stranou LFI těží tak, že poukazuje na nefunkční stát, který selhává v pomoci svým občanům. Za úhlavního nepřítele považuje oligarchy a oligarchii čili něco, co jmenuje zhoubu pro Francii nabourávající základní svobody. Ke komunikaci svých tezí využívá často emocionálně zabarvená prohlášení. Mobilizuje ty, kteří jsou „naspodu“ a cítí se přehlíženi, vůči těm, kteří jsou „na vrcholu“ a mají moc něco změnit, nicméně místo toho raději rozhodují ve svůj prospěch. Jedná se tedy o vymezení se „lidu“ vůči „elitám“.⁷²

Této politiky se Mélenchon drží i během svých třech prezidentských pokusů. Propisuje se do předvolebních programů a projevuje se i při kampani. V následujících kapitolách se diplomová práce soustředí na jednotlivé prezidentské pokusy. Všimá si, jaké prvky levicového populismu se v průběhu času v Mélenchonově případě objevovaly.

⁷⁰ Manuel Cervera-Marzal, *La populisme de gauche*: 28.

⁷¹ Pierre Birnbaum, „Les « gens » contre « l'oligarchie » : le discours de La France insoumise“, *Le postcolonialisme : une stratégie intellectuelle et politique*, č. 72, 2017, Presses Universitaires de France: 166.

⁷² Pierre Birnbaum, „Les gens contre l'oligarchie“, 163–167.

4. 1 První prezidentský pokus

Do francouzských prezidentských voleb v roce 2012 promluvilo 10 kandidátů. Post v Elysejském paláci chtěl obhájit Nicolas Sarkozy, nepopularity jeho vlády ale chtěli využít vyzývatelé. Mezi nimi se poprvé objevil také Jean-Luc Mélenchon, který byl toho času zástupcem strany *Front de Gauche*, ve které se shromáždila řada levicových stran, komunisty nevyjímaje.

Název programu a volební hesla

Mélenchon program rozpracoval na 35 stránkách a jmenuje se *L'humain d'abord* (tedy Člověk na prvním místě)⁷³, heslo pro kampaň znělo: „Prenez le pouvoir.“ (Chopte se moci). Předvolební klip nese název *Partageons les richesses* (Rozdělení bohatství) a Mélenchon se v něm snaží vzbudit dojem kandidáta, který si je vědom nedostatků, které trápí obyčejné Francouze, není nijak naléhavý, promlouvá klidným tónem. Předvolebním spotem se prolíná od začátku do konce červená barva, symbolická pro stranu *Front de Gauche* a signifikantní pro samotného Mélenchona.⁷⁴

Upoutávku kandidát zahajuje záběry na podporovatele z jednoho ze svých předvolebních mítinků, následuje setkání, třesení rukou s potenciálními voliči, pročítání volebního programu, návštěva továrny, upozornění na snahu snížit věkovou hranici odchodu do důchodu na 60 let a pak už klidná promluva. Mélenchon většinu svého předvolebního klipu sedí v poklidu před kamerou a zaměřuje se na zásadní část agendy – ekonomickou situaci ve Francii. Upozorňuje na sociální nerovnosti a představuje své návrhy na změnu. Explicitně nezmiňuje „krize“, avšak nastiňuje dilema s tím spojené. „Jak žít důstojně, když se musíme rozhodovat, zda zaplatíme nájem, nebo se o sebe postaráme? Zda nakrmíme děti, nebo zaplatíme fakturu za elektřinu,“ uvádí Mélenchon příklady a odkazuje se k názvu klipu – rozdělení bohatství.

Francouzská nezávislost, řád, národ

Nástin řešení, která předznamenal Mélenchon v klipu, dopodrobna rozvádí v programu. Hned v úvodu burcuje voliče k tomu, že je potřeba převzít moc. Jedním ze zkoumaných kritérií, při nichž si diplomová práce všimá elementů levicového populismu na prezidentských kandidaturách Mélenchona, jsou apely na francouzskou nezávislost. Při prvním pokusu se

⁷³ Le programme du Front de gauche et de son candidat commun Jean-Luc Mélenchon, *L'humain d'abord*, 2012, http://www.jean-luc-melenchon.fr/brochures/humain_dabord.pdf.

⁷⁴ INA Politique, „Jean-Luc Mélenchon - Campagne présidentielle 2012“, *YouTube*, 27. března 2017, citováno 22. listopadu 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=GmJ-CQm3Ztg>; BREIZH-INFO.

odkazuje na rok 1789, ve kterém bylo třeba vymanit se z regulí starého režimu, a vytváří paralelu se současností, kdy považuje za nutné, aby se lidé vymanili z finančního kapitalismu plného privilegií.

Apeluje na ukončení sociálních nejistot, které vyvolala vláda, mluví o zachování respektu k ekosystému ohroženého změnou klimatu. Kapitoly prostupuje nespokojenost se systémem, který ve Francii panuje. Mélenchon zmiňuje demokratickou krizi a vysvětluje ji vládou oligarchie. Jakožto příčinu jmenuje prezidenta Nicolase Sarkozyho. Je podle něj načase založit novou VI. republiku.

K heslům revoluce „svoboda, rovnost, bratrství“ se Mélenchon vrací dále v páté kapitole. „Musíme neustále dbát o to, aby realita odpovídala ideálu, a zejména na to, aby instituce přispívaly k dosažení těchto cílů. To se dnes často neděje. Diskriminace přetrvává, a dokonce se zhoršuje. Množí se útoky na svobody,“ tvrdil. Chtěl proto potvrdit zákon o sekularizaci, zajistit rovnost žen a mužů, regulovat nelegální přistěhovalectví nebo představit zákon za boj proti sexismu.⁷⁵

Využití krize

Zkoumaným kritériem je též způsob, jak využívá společenskou krizi, která ve Francii panovala. Slovo se programem prolíná, Mélenchon ji totiž vnímá na několika úrovních. Hned v úvodu jmenuje její hlavní proměny. Je to krize kapitalistického systému, dále je to krize ekonomická způsobená „burzovní panikou“ a „nikým nevolenou“ Evropskou centrální bankou, také píše o krizi politické, která se vzdálila hodnotám Velké francouzské revoluce.⁷⁶ Nejčastěji krizi skloňuje v souvislosti s ekonomickou krizí (ekonomickým otázkám ostatně věnuje podstatnou část programu), i v tomto bodě se vymezuje vůči předchůdci prezidentovi Sarkozymu, když odmítá v Ústavě zakotvit cíl vyrovnaného rozpočtu, který předchozí garnitura nazývala tzv. zlatým pravidlem.⁷⁷ Mélenchon zmiňuje též demokratickou krizi, pro kterou nabízí jako řešení pro Francii přechod k VI. republice. Tento rozsah krize má však i přeshraniční rozměr, prezidentský kandidát v programu klade důraz na její evropský přesah, když zpochybňuje funkčnost Evropské centrální banky.⁷⁸

⁷⁵ Mélenchon: „L'humain d'abord“: 20.

⁷⁶ Mélenchon: „L'humain d'abord“: 3–4.

⁷⁷ Mélenchon: „L'humain d'abord“: 5–10.

⁷⁸ Mélenchon: „L'humain d'abord“: 23, 26.

Socioekonomická témata

Pronikání prvků levicového populismu do Mélenchonovy politiky, se odráží v socioekonomických otázkách. Patří jim značná část předvolebního programu v roce 2012, který tímto tématem otevírá. Předznamenává, že chce „rozdělit bohatství a zrušit sociální nejistoty“. Přichází s návrhem 35hodinového pracovního týdne a požaduje zvýšení minimální mzdy na 1700 euro měsíčně. Zároveň ale navrhuje zavést příjmový strop na hranici 360 tisíc eur ročně. Mélenchon navrhoval snížení věku odchodu do důchodu na 60 let.

Nadnárodní organizace

Kritizuje zapojení Francie do mezinárodních uskupení, jejichž reflexe patří ke zkoumaným momentům Mélenchonových prezidentských kandidatur. Chtěl, aby Francie vystoupila ze Severoatlantické aliance (NATO). Kritický je i vůči Evropské unii a velmi negativní postoj zastává směrem k Lisabonské smlouvě, od které by se Francie měla „osvobodit“, vystoupení z EU ale nenavrhuje. Jako ideální stav si představuje: „Evropu bez Lisabonské smlouvy, která reprezentuje suverenitu národních států.“ Odvolává se přitom na to, že Lisabonská smlouva byla přijata navzdory francouzskému referendu, ve kterém ji odmítlo 55 procent Francouzů.⁷⁹ Kromě toho označuje Evropskou centrální banku za překážku k překonání krize, ze které se toho času stále ještě nevzpamatovaly finanční trhy.

Mélenchon se vymezuje vůči francouzskému zapojení do bojů v Afghánistánu, vyslovuje se pro stažení vojenských jednotek. Mluví v tomto ohledu o „vazalství“ Francie vůči Spojeným státům, které primárně vedly afghánské jednotky. K situaci na Blízkém východě se staví na stranu Palestiny a byl by pro uznání Palestinského státu.⁸⁰ Zmiňuje také to, že by rád výhledově reformoval OSN, organizace je podle něj už nefunkční. Rád by naopak založil mezinárodní organizaci, která by reflektovala v první řadě sociální a environmentální normy.

⁷⁹ Mélenchonův argument nicméně překrucuje fakta. V referendu byla odmítnuta Ústava EU, o které se hlasovalo v roce 2005. Lisabonská smlouva na ni sice v mnohém navazuje, není však přímou náhradou. Její přepracované znění bylo schváleno v roce 2007 na Evropské radě, následně proběhla ratifikace v členských státech, přičemž Francie ji přijala jako jedna z prvních zemí. Podepsal ji prezident Nicolas Sarkozy na začátku roku 2008.

⁸⁰ Tento postoj mu zůstal i více než dekádu poté. Po opětovném rozhoření konfliktu v říjnu 2023 se Mélenchon stavěl na podporu Palestinců. Činí tak na rozdíl od většiny západních politiků, kteří v první řadě podporují právo Izraele se bránit a s ohledem na obyvatele Pásma Gazy zdůrazňují humanitární a lidskoprávní dopad odvetných bojů.

Mediální reflexe

Média si Mélenchona všímala, mluvila o něm jako „fenoménu prezidentských voleb“. Zaujal svým energickým vystupováním, dominantním postojem⁸¹ i poněkud inovativními návrhy. Ekonomickým reformám podle komentátorů chyběl realismus, někteří dokonce odhadovali, že pokud by došlo k jejich realizaci, hrozil by Francii bankrot, protože návrhy byly považovány za neufinancovatelné.⁸²

Naopak jeho postoje k mezinárodním společenstvím nevyvolaly takový údiv. Převážně proto, že v kampani proti němu stála Marine Le Pen, která vše posouvala ještě do větších extrémů. Zatímco chtěl Mélenchon například EU pouze reformovat, Le Pen navrhovala ustoupit od eura a znovu zavést dřívější francouzskou měnu frank.⁸³ NATO během předvolebních vystoupení Mélenchon označil za záruku bezpečnosti. Rezervovaný byl vůči dění na Blízkém východě (v návaznosti na události Arabského jara).⁸⁴ Avizoval novou africkou politiku. „S africkými státy musíme jednat jako s partnerem,“ říkal.⁸⁵

Vymezování se vůči establishmentu

Mélenchon se v předvolebním čase velmi vymezoval vůči republikánskému dosavadnímu prezidentovi Sarkozymu, který obhajoval mandát. Kritizoval ho za nezvládnutou ekonomickou situaci, kdy naprosto odmítal jeho zásahy a navrhoval úplně změnit systém. Nesouhlas vyjadřoval také s řešením mezinárodních otázek, zejména s ohledem na Afriku a země Maghrebu. Přestože je Mélenchon levicový politik, cítil silnou potřebu se vymezovat vůči socialistickému kandidátovi Hollandovi – byl totiž favoritem voleb, a tak musel zdůrazňovat jejich rozdíly. „Moje strategie zahrnuje občanskou revoluci a nástup VI. republiky. Potřebuju, aby Sarkozy prohrál. Ale není mojí vinou, že tyhle odvážné kroky nenabízí pan Hollande,“ vysvětloval.⁸⁶

⁸¹ Christophe Labbé a Olivia Recasens, „Présidentielle 2012 : le profil psychologique des candidats“, *Le Point*, 5. dubna 2012, https://www.lepoint.fr/politique/presidentielle-2012-le-profil-psychologique-des-candidats-05-04-2012-1449085_20.php.

⁸² Hélène Favier, „Le projet de Mélenchon est-il réaliste ?“, *Europe 1*, 29. března 2012, <https://www.europe1.fr/politique/Le-projet-de-Melenchon-est-il-realiste-916858>.

⁸³ Hélène Bekmezian, „Ressemblances et différences entre les programmes de Mélenchon et Le Pen“, *Le Monde*, 20. ledna 2012, https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2012/article/2012/01/20/melenchon-et-le-pen-quelques-ressemblances-et-beaucoup-de-differences_1632143_1471069.html.

⁸⁴ France Inter, „Jean-Luc Mélenchon 1er février 2012“, *YouTube*, 1. února 2012, citováno 22. listopadu 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=KDIBJYuARDI>.

⁸⁵ TV5MONDE, „Jean-Luc Mélenchon invité de l'émission France 2012 sur TV5MONDE“, *YouTube*, 18. dubna 2012, citováno 22. listopadu 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=-9USlCWUMyw>.

⁸⁶ BFMTV, „BFMTV 2012 : qui êtes-vous Jean-Luc Mélenchon ?“, *YouTube*, 18. března 2012, citováno 22. listopadu 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=73tei0BzkCg>.

V kampani se Mélenchonovi dařilo. Nicméně poslední týden se z veřejného prostoru vytratil. Výsledkem bylo čtvrté místo v prvním kole prezidentské volby se ziskem 11 procent hlasů. Jeho potenciál byl až o pět procent vyšší, z čehož si ale vzali ponaučení jeho poradci a zúročili to při další volbě.⁸⁷ Že se nejedná o typicky nebo výhradně levicového kandidáta, napověděly voličské přelivy už v roce 2012. Ukazují, že pro Mélenchona v prvním kole prezidentské volby hlasovali i někdejší podporovatelé Nicolase Sarkozyho. Získal si tak nejen voliče z levé části politického spektra, opřel se také o hlasy části republikánů.⁸⁸

⁸⁷ Remy Dodet, „Mélenchon 2012 - 2017 : comment il a changé“, *L'Obs*, 30. března 2017, <https://www.nouvelobs.com/presidentielle-2017/20170330.OBS7347/melenchon-2012-2017-comment-il-a-change.html>.

⁸⁸ Chloé Alexandre, Laura Chazel a Antoine Bristielle, „From The Front de gauche to La France insoumise“.

4. 2 Druhý prezidentský pokus

Jean-Luc Mélenchon se o Elysejský palác ucházel i pět let po prvním pokusu. Čtvrté místo a silná voličská podpora ho vedla k několika zásadním rozhodnutím. Tím nejvýznamnějším bylo založení vlastní strany, čímž dokonal úplné odtržení od tradiční levice. Od ostatních politiků ho odlišovalo také to, že si jako vůbec první založil vlastní kanál na YouTube a začal využívat na mítincích hologramy, což mu umožnilo promluvit k více příznivcům najednou. Mezi prezidentskými pokusy se Mélenchon věnoval politické ekologii (*The Green Rule — For Ecosocialism*, publikováno 2012), politické filozofii (*L'Ere du peuple*, z roku 2014) nebo ekonomické kritice (*Bismarck's Herring*, taktéž 2014) a do toho vykonával funkci europoslance.⁸⁹

Ve volbách v roce 2017 se o prezidentský post ucházelo 11 kandidátů. Roli hrál také fakt, že v nich nekandidovali silní představitelé tradiční levice – prezident Hollande neobhajoval – i to, že část z typických levicových témat přijal za své následně zvolená hlava státu prosazující středovou politiku, Emmanuel Macron. To nicméně otevřelo možnosti právě pro Mélenchona s jeho radikálnějším programem.⁹⁰ Zintenzivnil důraz na vlastenectví a republikánské hodnoty. Během obou pokusů, při tom druhém o to víc, se Mélenchon snažil poukazovat na francouzské národní symboly, ať už na hymnu nebo státní vlajku. Projevy zásadně končil zvoláním: „Vive la France! Vive la République!“⁹¹

Název programu a volební hesla

Mélenchonovu kampaň provázelo heslo: „La force du peuple“ (Síla lidu). Program oproti první prezidentské volbě poněkud nabobtnal, prezidentský kandidát se rozepsal na více než 130 stranách. Nepředstavoval však pouze priority pro prezidentskou kandidaturu, jednalo se o společný program také do parlamentních voleb, které ve Francii tradičně následují volbu prezidenta. Název Mélenchon zvolil *L'avenir en commun* (Společná budoucnost).⁹²

⁸⁹ Hérard, „Portrait : Jean-Luc Mélenchon, l'homme en colère“.

⁹⁰ David Hanley, „Left and Centre-Left in France—Endgame or Renewal?“, *Parliamentary Affairs*, č. 3 (červenec 2018): 521–537, <https://doi.org/10.1093/pa/gsx042>.

⁹¹ Laura Chazel a Vincent Dain, „Left-Wing Populism and Nationalism“: 88.

⁹² Jean-Luc Mélenchon, „L'avenir en commun: Le programme de la France Insoumise et son candidat Jean-Luc Mélenchon“, *Éditions du seuil*, Prosinec 2016, https://manifesto-project.wzb.eu/down/originals/2017-2/31240_2017.pdf.

Francouzská nezávislost, řád, národ

Také osobní prezentace toho času dvojnásobného prezidentského kandidáta doznala změn. Předvolební klip pro volby v roce 2017 je od prvního momentu jiný. Počáteční záběry snímají na volně poletující ptáky, sochu Marianne a pak už trikolóru, podporující dav a hesla Francouzské revoluce. Do toho promlouvá Mélenchon naléhavým hlasem: „Představujeme občanskou revoluci, která vždy začíná znovu. Jsme tu, abychom navrhli VI. republiku.“⁹³ Apeluje na občanskou společnost, chce po ní akci, což vysvětluje tím, že na každý problém existuje jediná odpověď a tu lze najít v lidech, kteří jako jediní mohou něco změnit. Po plamenném projevu doprovázeném záběry z různých setkání s podporovateli se v obraze objeví Mélenchon a klidným tónem vybízí k nové kapitole francouzských dějin, představuje zásadní body svého prezidentského programu. Důkladně nastiňuje problémy doby, které reflektuje a v programu nabízí řešení a cíle, jak na výzvy reagovat. Na začátku přiznává, že se na jeho vzniku podílela právnička Charlotte Girard a ekonom Jacques Généreux. V úvodu také píše, že navazuje na body, které jako prezidentský kandidát prezentoval už v roce 2012. O pět let později zdůrazňuje především sociální nerovnost, ekologickou krizi a ohrožení demokracie – společnost se podle něj dusí pod nadvládou peněz. „Prioritou je pro nás dát moc lidu. (...) Prezidentská monarchie musí být zrušena,“ poznamenává v programu Mélenchon.⁹⁴

Využití krize

Program tvoří 83. bodů, ke kterým se prezidentský kandidát vyjadřuje. Na více než 100 stranách jím prostupuje kritika systému. Krizi, kterou v roce 2017 řešila francouzská společnost – především bezpečnostní v návaznosti na teroristické útoky – nezůstává bez povšimnutí, Mélenchon upozorňuje na to, že bezpečnost je přirozené právo občanů a je úkolem státu ho zajistit. V programu i volebním klipu jsou nicméně více zdůrazňovaná nabízená řešení než rekapitulování problému.

Vymezování se vůči establishmentu

První kapitolu programu otevírá kritikou demokratického uspořádání. Po apelu na přechod k VI. republice vyzývá k odklonu od oligarchie, která podle něj stojí za kastovními výsadami, plánuje vyhlásit boj proti korupci. Zpochybňuje také možnost společnosti podílet se na rozhodovacím procesu ve Francii. Volby jednou za pět let jsou z Mélenchonova pohledu nedostatečné. Jedním z jeho návrhů, který předpokládá zlepšení, je zavedení povinné volební

⁹³ BREIZH-INFO, „Clip officiel de campagne présidentielle 2017 : Jean-Luc Mélenchon“, *YouTube*, 11. dubna 2017, citováno 23. listopadu 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=p7LwR4rjIas>.

⁹⁴ Mélenchon, „L'avenir en commun“: 14.

účasti a možnosti volit už od 16 let. K odkazu revoluce 1789 se vrací ve 12. bodě programu, kde hovoří o antiteroristické racionální politice. V návaznosti na teroristické útoky v roce 2015 a 2016 zmiňuje bezpečnost jako přirozené a nezczitelné právo a klade si otázky, jak tuto bezpečnost zajistit. Jako řešení navrhuje odmítnout tezi o střetu civilizací a vnitřních válkách.

Socioekonomická témata

Socioekonomickým otázkám se i během druhé prezidentské kandidatury věnuje podrobně. Rozmýšlí nad snížením nezaměstnanosti, k práci chce motivovat zlepšením podmínek zaměstnanců. Mimo to ale slibuje větší počet pracovních míst pro Francouze, pokud by odmítnul mezinárodní dohody o volném obchodu, mezi kterými jmenuje TAFTA nebo CETA. Nabízí také progresivní návrh na hlasování o nedůvěře podřízených vůči vedoucím pracovníkům ve firmách. Avizuje vytvoření 3,5 milionu pracovních míst a ohlašuje investice 100 miliard eur do projektů, které budou v národním zájmu.

Minimální mzdu by rád zvýšil na 1 326 eur čistého měsíčně za 35 hodin. Věk odchodu do důchodu opět prosazuje na 60 let. Navíc navrhuje zvýšení vyplácené částky o 200 euro, což by plánoval financovat z tzv. solidární daně na finanční příjmy společností, příspěvek by se rozšířil i mezi OSVČ a vedoucí malých a středních podniků. Mélenchon v programu zdůrazňuje problematiku nerovnosti, mluví o sdílení bohatství. Rád by se vypořádal také s nedostatkem bydlení a chtěl by docílit nulového bezdomovectví. Snížit nerovnost podle něj pomůže zdanění nadměrných příjmů nad 400 tisíc eur ročně, zvýšení dědické daně a znovuzavedení daní na luxusní zboží, naopak snížení DPH na základní produkty.

Nadnárodní organizace

Z pohledu kritéria, jak nahlíží Mélenchon na zapojení Francie do nadnárodních celků, zaznívá hned několik návrhů. V otázkách unijní politiky představuje prezidentský kandidát smělé plány. Konkrétně má plán A, pokud selže, přijde na řadu plán B. „Evropa našich snů je mrtvá,“ konstatuje Mélenchon.⁹⁵ Plán A spočívá v koordinovaném odstoupení od stávajících evropských smluv a pravidel všemi členskými zeměmi, které si to budou přát a následné vyjednání nových pravidel. Plán B představuje jednostranné odstoupení Francie od evropských smluv a návrh jiné formy spolupráce – změnu EU nebo její opuštění, přičemž mandát pro takové jednání by si Mélenchon zajistil jeho posvěcením v Národním shromáždění.

⁹⁵ Mélenchon, „L'avenir en commun“: 79.

Hovoří o velké demokratické, sociální, a především ekologické reformě Evropské unie. Tuto změnu chce zároveň podstoupit v referendu, ve kterém by Francouzi určili, zda v takovém společenství chtějí setrvat. Zásadní proměnou by pak podle kandidáta LFI měly projít podmínky, za kterých Francie v EU setrvává: pozastavení příspěvku do společného rozpočtu, euro ne jako jedinečná, ale pouze společná měna, na hranicích by měla probíhat kontrola kapitálu a zboží.

Za francouzskou nezávislost chce Mélenchon bojovat tím, že vznáší požadavek na vystoupení z NATO. Rétoriku s tím spojenou váže silným antiamerikanismem. „Nesmíme být nadále ponecháni na milost a nemilost imperiálnímu šílenství Spojených států a jejich vojenské podřízenosti: NATO,“ píše v programu.⁹⁶ Mélenchon odmítá zapojení Francie do jakékoliv vojenské aliance s výjimkou mírových operací. Kromě toho chce také zastavit rozrůstání francouzské diplomatické sítě, která je z jeho pohledu pod vlivem EU. Rád by inicioval vznik nové antiglobalizační aliance.

Mediální reflexe

Mélenchonův program média reflektovala hodně z pohledu komparace toho, co hlásal v roce 2012 a jakých změn doznal do roku 2017. Pozornosti neunikl fakt, že se prezidentský kandidát vyhnul slibu ohledně minimální mzdy z před pěti let, které sliboval ve výši 1700 eur měsíčně.⁹⁷ Vývojová linka, která nastala u Mélenchona ve vztahu k EU také nezůstala opomenuta. Zatímco krédo při prvním prezidentském pokusu bylo: budujme jinou Evropu, o pět let později už znělo: změníme EU, nebo ji opustíme.⁹⁸

Prezidentský kandidát LFI pět let poté už byl jiný a v rétorice levicového populismu stabilnější.⁹⁹ Z neustále našťavaného muže se stal klidný dědeček, „spíše tichá síla než hluk a zuřivost“.¹⁰⁰ Ostrost mu ale zůstala v mediálních výstupech. Debaty byly specifické tím, že se jich neúčastnil (protože ani nekandidoval) dosluhující prezident Hollande. Mélenchon se tak nejčastěji střetával s kandidátem Emmanuelem Macronem, který vedl průzkumy veřejného mínění, krajně pravicovou političkou Marine Le Pen, s níž se střetl už při předchozí

⁹⁶ Mélenchon, „L'avenir en commun“: 87.

⁹⁷ Valentine Pasquesoone, „Présidentielle : smic, immigration, nucléaire... Comment le programme de Mélenchon a évolué entre 2012 et 2017“, *FranceInfo*, 23. února 2017, https://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/presidentielle-smic-immigration-nucleaire-comment-le-programme-de-melenchon-a-evolue-entre-2012-et-2017_2068097.html.

⁹⁸ Pasquesoone, „Présidentielle : smic, immigration, nucléaire“.

⁹⁹ Ruth Amossy, Roselyne Koren a Maria Saltykov, „Une approche argumentative de la réparation d'image : Jean-Luc Mélenchon aux présidentielles de 2017“, *Langage et société*, č. 2 (2018).

¹⁰⁰ Remy Dodet, „Mélenchon 2012 - 2017 : comment il a changé“, *L'Obs*, 30. března 2017, <https://www.nouvelobs.com/presidentielle-2017/20170330.OBS7347/melenchon-2012-2017-comment-il-a-change.html>.

prezidentské volbě, a republikánem François Fillonem, který se během kampaně musel vypořádat s korupční aférou, což z něj činilo Mélenchonova přirozeného protivníka.

Strategie Mélenchonovi vyplácela – po „Grand débat“, do níž promluvílo všech 11 kandidátů, byl podle diváků nejpřesvědčivější. Z průzkumu ELABE pro BFMTV¹⁰¹ vyplynula 25procentní podpora pro Mélenchona, Macron získal 21 procent, třetí Fillon 15 procent a čtvrtá Le Pen 11 procent.

K oslovení širší voličské základny dopomohlo také spuštění kanálu na YouTube. Jeho prostřednictvím sdílí „Revue de la semaine“ (Recenze týdne)¹⁰², kde komentuje dění uplynulých sedmi dní, jedná se o půlhodinový komentář natočený na telefon, který Mélenchon prezentuje jako exkluzivní, protože jej není možné vidět v televizi, láká na „duch kampaně“.¹⁰³ Platforma mu umožňuje konverzovat s hosty dle vlastního výběru, bez nutných oponentů. „Když Jean-Luc zahájil svou nestraničskou kandidaturu, řekli jsme si: budeme se inspirovat tím, co udělal Bernie Sanders,“ uvedla ředitelka jeho komunikace Sophia Chikirou.¹⁰⁴ Odrazilo se to na Mélenchonově volebním zisku. Přestože opět skončil třetí a nepodařilo se mu probojovat do druhého kola, posílil a získal téměř dvojnásobek hlasů, připsal si volební výsledek 19,6 procenta.

¹⁰¹ Robin Verner, „DÉBAT PRÉSIDENTIEL: JEAN-LUC MÉLENCHON JUGÉ LE PLUS CONVAINCANT“, *BFMTV*, 5. dubna 2017, https://www.bfmtv.com/politique/debat-presidentiel-jean-luc-melenchon-juge-le-plus-convaincant_AV-201704040105.html.

¹⁰² Úplně první díl této série natočil 8. října 2016, aktuálně jich má natočených 167. Jean-Luc Mélenchon, „La revue de la semaine #1 : pauvreté, Hayange, démocratie, Alstom, Juppé et retraites“, *Youtube*, 8. října 2016, citováno 24. listopadu 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=ynfJBfJKzFw>.

¹⁰³ Tento koncept si udržel i po ukončení kampaně. Mélenchon je na svém YouTube kanále stále aktivní (stejně jako na dalších sociálních sítích), s natáčením videí nepřestal. Jean-Luc Mélenchon

¹⁰⁴ Dodet, „Mélenchon 2012–2017“.

4.3 Třetí prezidentský pokus

Jean-Luc Mélenchon se rozhodl promluvit potřetí do prezidentských voleb v roce 2022, a to navzdory tomu, že mu během kampaně bylo přes 70 let. Posílněný volebním úspěchem z předchozího pokusu a s o něco lépe připravenou komunikační strategií to nebylo žádným velkým překvapením. „Mám program a tým připravený vládnout. Rok 2022 je příležitostí ke změně,“ prohlásil předseda *La France Insoumise* v televizi TF1 dva roky před konáním voleb. Odstartovala tím jeho třetí kampaň. Kandidaturu nicméně podmiňoval podporou 150 tisíc lidí, kteří mu ji měli vyjádřit prostřednictvím online petice.¹⁰⁵ To však představovalo pro Mélenchona, jehož dosah na sociálních sítích se pohybuje v řádu dvou milionů a v hnutí LFI je registrovaných přes 500 tisíc členů, pouze formalitu.

Do prezidentských voleb v roce 2022 se zapojilo 12 kandidátů.¹⁰⁶ V prezidentském úřadu chtěl ještě druhé funkční období zůstat Emmanuel Macron, plány se mu opět – kromě Mélenchona – pokusila zhatit také Marine Le Penová. Kampaň se odehrávala v napjaté situaci, kdy ve Francii probíhala bouřlivá debata o důchodech, doznávaly protesty Žlutých vest, svět se stále vypořádával s následky pandemie koronaviru a zároveň se volby konaly dva měsíce poté, co Rusko podniklo invazi na Ukrajinu.

Název programu a volební hesla

Mélenchon ve své třetí prezidentské kampani vystupuje s heslem: „Un autre monde est possible“ (Jiný svět je možný). Program si ponechává název z předchozího období, prezentuje tedy opět *L'avenir en commun* (Společná budoucnost). Za zmínku stojí ale způsob, jakým ho distribuuje. Ke kompletnímu programu není možné se dostat zdarma¹⁰⁷, jeho plný obsah ale prezentuje v rozdělených kapitolách netradičním způsobem na svém webu.¹⁰⁸ Avizuje třímínutovou prezentaci, rozpracovaných 694 návrhů i přes 50 tematických publikací, které mají poskytnout podrobné informace o programu.

V předvolebním klipu sází Mélenchon v roce 2022 na svůj osobní příběh, aby navodil intimitu a spojení s divákem, promlouvá k němu z prostředí vlastní knihovny. Každý moment

¹⁰⁵ Abel Mestre, „Jean-Luc Mélenchon déclare sa candidature à la présidentielle 2022“, *Le Monde*, 8. listopadu 2020, https://www.lemonde.fr/politique/article/2020/11/08/jean-luc-melenchon-declare-sa-candidature-a-la-presidentielle-2022_6059013_823448.html.

¹⁰⁶ Nesignováno, „Élection présidentielle : le programme des candidats est disponible“, *Ministère de l'intérieur*, 29. března 2022, <https://www.interieur.gouv.fr/actualites/actualites-du-ministere/election-presidentielle-programme-des-candidats-est-disponible>.

¹⁰⁷ Plný program stojí tři eura, zdarma nabízí pouze zkrácenou verzi. Jean-Luc Mélenchon: *L'avenir en commun*, <https://melenchon2022.fr/wp-content/uploads/2022/04/LAvenir-en-commun-le-programme-en-version-abregee.pdf>.

¹⁰⁸ Dostupné na: melenchon2022.fr

videa je dílkem skládačky, mísí se v ní životní cesta prezidentského kandidáta, francouzské atributy, na které je hrdý, i problémy, které podle něj společnost trápí a chce je změnit, vše ve finále zapadá do pointy, která se zhmotňuje v hesle jeho kampaně, že „jiný svět je možný“.

Mélenchon svou promluvu k voličům začíná odlehčením, když mluví o tom, že každý životní příběh vede vlastními spleťnými cestami a že on se na tuto cestu vydal už před poměrně dlouhou dobou. Hlásí se ke svému maghrebskému původu, mluví o tom, že procestoval téměř každý kontinent, ale prakticky celý život strávil na různých místech Francie. „Viděl jsem, jak se od sebe lidé liší, ale zároveň jak jsou si podobní – svými potřebami lásky, vzájemné pomoci, bratrství,“ vypráví Mélenchon.¹⁰⁹ Dále mluví o tom, jak s touto znalostí nakládá, protože se to promítá do jeho politické filosofie. Ta spočívá v hledání harmonie vzájemně mezi lidmi, a také mezi nimi a přírodou. Zdůrazňuje změnu, která už ve společnosti nastala a je podle něj nutné, aby se promítla i do fungování státu. S ohledem na to, že on si je této potřeby vědom, ospravedlňuje tím hlasování pro něj v prezidentských volbách jako to nejlepší možné rozhodnutí.

Francouzská nezávislost, řád, národ

Podstatnou část předvolebního klipu stráví prezidentský kandidát před obrazem, na kterém dělník staví Eiffelovu věž a drží francouzskou vlajku. Mélenchon hovoří klidným hlasem o tom, proč má tento obraz rád, jak uznává pracující lid, „bez kterého není žádné bohatství“, a nedá dopustit na symboly Francie. Pak už přechází k nástinu některých bodů z programu, zaměřených zejména na pracovníky, kterým slibuje, že nastaví podmínky zaměstnávání jinak, uznává, že za pět let v prezidentském úřadu se toho může hodně změnit, na to je ale prý se svým týmem připraven. Na závěr urguje k ochraně životního prostředí, zatímco v záběru zasazuje strom. Připomíná, že od roku 1958, kdy Francie vstoupila do období V. republiky, se společnost změnila a nyní je čas, tyto posuny reflektovat. Vzkazuje, že on i koalice *Union Populaire*¹¹⁰, s jejíž podporou ve volbách kandiduje, jsou na to připraveni.

Neustále měnící se svět, kterému chybí řád, a lidé bez opory v politickém systému jsou faktory, které hlásá Mélenchon napravit. V úvodní promluvě prezidentského programu, který dělí do 22 kapitol, opakuje potřebu budovat harmonii mezi lidmi a přírodou, jak už nastínil

¹⁰⁹ Nesignováno, „Présidentielle : les clips de campagne des 12 candidats“, *France24*, 7. dubna 2022, <https://www.france24.com/fr/france/20220407-pr%C3%A9sidentielle-les-clips-de-campagne-des-12-candidats>.

¹¹⁰ Nouvelle Union populaire écologique et sociale (NUPES) je koalice levicových stran, v níž nejsilnější je Mélenchonova France Insoumise, dále je v ní Pôle écologiste, komunisté a socialisté. Po prezidentských volbách, do kterých vyslaly strany jako svého kandidáta Mélenchona, společně kandidovali i do parlamentu.

v předvolebním klipu. Ujistňuje, že on jako prezident a jeho koalice jsou připraveni vládnout, chce uvést do praxe motto Francie: svoboda, rovnost, bratrství. „Jsem přesvědčen, že do roku 2027 se váš život změní k lepšímu. Jiný svět je možný,“ píše Mélenchon.¹¹¹ K termínu se upínal proto, že v roce 2027 mu mělo teoreticky končit funkční období, pokud by byl zvolen. Nová republika je opět součástí programu a je jednou z jeho priorit. Stejně tak možnost volit od 16 let a hlasovat prostřednictvím prázdného lístku.

Využití krize

Mélenchon program pro volby v roce 2022 psal v době, kdy stále doznívala pandemie koronaviru, což se do něj propsalo. Zmiňuje se o krizi sociální, ekonomické a zdravotnické, připomíná, že období tzv. výjimečných stavů, během nichž mohou vlády schvalovat nařízení ve zrychleném procesu, aby mohla být usnesení přijata obratem. Domnívá se, že právě tyto stavy odhalily nepřipravenost nejen systému zdravotnické péče. Nezapomíná ani na klimatickou krizi. V předkládaných bodech Mélenchon mluví o potřebě „vytvoření systému veřejných služeb, které nás budou chránit tváří v tvář krizím“.¹¹²

Socioekonomická témata

V programu poukazuje Mélenchon na nedostatek potravin, nevyhovující nebo přeplněné bydlení, špatnou zdravotní péči – tyto ukazatele označuje za signifikantní pro sociální krizi francouzské společnosti. Odkazuje se přitom na to, že více než 10 milionů Francouzů je chudých. Jako řešení navrhuje zvýšit minimální mzdu na 1400 eur čistého (oproti 1269 eur měsíčně toho času), zvýšit platy státním zaměstnancům nebo zmrazit ceny základního zboží, zejména pak pohonných hmot a energií, přičemž životně důležité množství vody, elektřiny a plynu by podle prezidentského kandidáta mělo být zdarma.

Vzpouzí se vůči nerovnosti, která sužuje Francii. Mélenchon hovoří o tom, že navzdory výše zmíněnému, je Francie bohatá země, nicméně bohatství se zmocňuje hrstka lidí, aniž by finance použili na obecné blaho. Je třeba přepracovat zdanění, apeluje a vyzývá k daňové revoluci, kterou by chtěl docílit tím, že by každý přispíval dle svých možností, tedy bohatší víc než chudší. Chce také zvýšit dědickou daň. Mélenchon se vyslovuje pro zavedení 14 daňových pásem nebo snížení DPH na základní zboží a znovuzavedení DPH „na luxus“.

¹¹¹ Mélenchon, „L'avenir en commun“: 3.

¹¹² Mélenchon, „L'avenir en commun“: 12.

Změn by měly dostát také pracovní podmínky: obnovení 35hodinového pracovního týdne a zvýšení příplatků za přesčasy, u náročných profesí přechod k 32 hodinám a zpochybňuje oprávnění zaměstnavatelů vyžadovat práci o nedělích, plánuje zavést šestý týden placené dovolené pro všechny zaměstnance. Mélenchon v programu nezapomíná ani na zdůraznění debaty kolem věku odchodu do důchodu. Vyslovuje se pro snížení hranice na 60 let, rád by ustavil vyplácenou částku na hranici minimální mzdy.

Nadnárodní organizace

Ohrožují suverenitu Francie a brzdí ekonomický rozvoj, takový je pohled Mélenchona na další z kritérií: mezinárodní organizace. Ve svém prezidentském programu nejprve kritizuje Evropskou unii, která z jeho pohledu Francouze „uzavírá do slepé uličky“.¹¹³ EU podle něj nedrží pevnou strukturu, je založena na boji o moc. Vrací se proto ke strategii, kterou avizoval už v roce 2017, tedy plán A (změnu smluv ze strany všech národních států) a pokud selže, má záložní plán B (využití opt-outů na vybrané evropské programy, odmítnutí unijních regulí, které jsou „méně ambiciózní“ než ty francouzské).

Dále Mélenchon vyzývá k návratu francouzské nezávislosti „ve službách míru“ – s tím je spojené odmítnutí vojenských operací v rámci struktur NATO. Místo toho ale navrhuje zavedení branné povinnosti a vytvoření národní občanské gardy, což by se týkalo mužů i žen, byla by povinná pro všechny mladší 25 let, trvala by devět měsíců a po tuto dobu by branci pobírali minimální mzdu.

Vymezení se vůči establishmentu

Kritiku Mélenchon pronášel zejména směrem k nefunkčnímu systému, který z jeho pohledu zrcadlilo pětileté období Emmanuela Macrona. Na svá setkání dokázal sedmdesátiletý kandidát přilákat řadu mladých lidí, které zaujaly jeho myšlenky ohledně ekologie či přechodu k VI. republice.

Mediální reflexe

Mediálnímu prostoru ale také dominovala určitá odtažitost Mélenchona vůči největší události, která se v roce 2022 stala: ruskému vpádu na Ukrajinu. Pouhý týden před zahájením ruské invaze Mélenchon na sociálních sítích napsal, že by se Francie neměla zapojovat do ukrajinského konfliktu. „Rusové nesmí překročit ukrajinské hranice, které musí být respektovány, a Američané nesmí připojit Ukrajinu k NATO,“ uvedl. Po překročení hranic

¹¹³ Mélenchon, „L'avenir en commun“: 23.

ruskými jednotkami dodal: „Vždy jsem říkal, že nemůžeme pokračovat v ponižování Ruska tím, že budeme NATO tlačit stále blíže k jeho hranicím. Je to nebezpečí, které nikdy nepřijmou.“¹¹⁴

Během kampaně Mélenchon nebyl „naštvaný muž“ jako v roce 2012, ani „klidná síla“ jako o pět let později, byl označován za černého koně voleb. Díky příznivým číslům, která se v jeho prospěch v průzkumech veřejného mínění posouvala, měl důvod k optimismu. Věřil, že napotřetí se do druhého kola prezidentského boje dostane a se svým programem uspěje. Na předvolebních mítincích nevlály vlajky s komunistickými znaky, jako tomu bylo v minulosti, vše se neslo v pozitivní náladě.¹¹⁵

Při svém aktuálně posledním prezidentském pokusu obdržel Mélenchon dosud nejvyšší podporu – téměř 22 procent hlasů a obsadil třetí pozici v klání o Elysejský palác. Postup do finálového klání neměl daleko, přesto ho druhá Le Pen překonala o 1,2 procenta. Nemusí být však všem dnům konec. Na podzim 2023 se vydal Mélenchon na turné u příležitosti vydání nové knihy *Faites mieux !* a nadále je velmi aktivním hlasem v současné politické debatě. Dosud navíc nevyloučil, že by se prezidentské volby v roce 2027 účastnil. Jako jeden z důvodů uvádí argument, že nikdo jiný nebude v levicových kruzích připravenější, aby se chopil této úlohy.¹¹⁶

¹¹⁴ Benjamin Dodman, „Jean-Luc Mélenchon, the veteran leftist standing in the way of a Macron-Le Pen rematch“, *France24*, 7. dubna 2022, <https://www.france24.com/en/europe/20220407-jean-luc-m%C3%A9lenchon-the-veteran-leftist-standing-in-way-of-macron-le-pen-rematch>.

¹¹⁵ Julie Carriat a Jérémie Lamothe, „Presidential election 2022: Mélenchon urges left-wing voters to 'stand up and be counted““, *Le Monde*, 23. března 2022, https://www.lemonde.fr/en/2022-presidential-election/article/2022/03/23/presidential-election-2022-melenchon-urges-left-wing-voters-to-stand-up-and-be-counted_5979065_16.html.

¹¹⁶ Nesignováno (AFP), „Présidentielle 2027 : Pour Jean-Luc Mélenchon, « ce sont les circonstances qui font une bonne candidature »“, *20minutes*, 27. září 2023, <https://www.20minutes.fr/politique/4055118-20230927-presidentielle-2027-jean-luc-melenchon-circonstances-font-bonne-candidature>; Pierre Lepelletier, „Présidentielle 2027: pourquoi Jean-Luc Mélenchon est prêt à se passer de la Nupes“, *Le Figaro*, 2. října 2023, <https://www.lefigaro.fr/politique/presidentielle-2027-pourquoi-jean-luc-melenchon-est-pret-a-se-passer-de-la-nupes-20231002>.

5 Porovnání obsahu prezentovaných návrhů

Diplomová práce se soustředí na tři prezidentské pokusy Jean-Luca Mélenchona a všímá si prvků levicového populismu, které v průběhu let do jeho kampaní pronikaly. V následující kapitole na základě popsání kampaní analyzuje, jak se vyvíjel diskurz levicového populismu v Mélenchonově případě a zda docházelo k reflexi společenských krizí, se kterými se Francie během volebních let 2012, 2017 a 2022 vypořádávala.

Výzkum se provádí na základě osmi parametrů:

1. Dívá se na názvy předvolebních programů.
2. Porovnává hesla použítá při kampani.
3. Všímá si, zda se v promluvách k voličům objevuje oslovení „patrioté“.
4. Posuzuje, jak časté jsou apely na francouzskou nezávislost, řád a národ.
5. Zkoumá nakolik dochází k vymezování se vůči oligarchům nebo vládnoucí garnituře.
6. Nahlíží na využití společenských krizí během kampaně.
7. Popisuje socioekonomická témata.
8. Reflektuje tendence revidovat francouzské zapojení do nadnárodních celků.

Tato kapitola se skládá ze čtyř podkapitol, které dělí výzkum podle důrazu na hodnotovou prezentaci, využití momentu krize, socioekonomická témata a nadnárodní celky. Na závěr je vše shrnuto v přehledné tabulce, kde řádky zastupují zkoumané parametry a jednotlivé prezidentské pokusy se zrcadlí ve sloupcích.

5. 1 Hodnotová prezentace

Rétorika Jean-Luc Mélenchona se v průběhu prezidentských pokusů měnila a změn doznalo i zázemí, se kterým kampaň absolvoval. Nejprve ho v roce 2012 nominovala strana *Front de Gauche*, ve 2017 už kandidoval za vlastní stranu *La France Insoumise* a pro rok 2022 ho vyslala koalice *Union populaire*. Tento aspekt byl cítit jak v předvolebních klipech, tak i během osobní kampaně, například tím, jaké vlajky vlály na předvolebních mítincích. Projevovalo se to v Mélenchonově prezentaci a sebevědomí, které získával, jak mu narůstala procenta podpory.

Z pohledu výběru názvů programů a zvolených volebních hesel, je patrný důraz kladený na společnost a také jistá míra ukotvení při druhém pokusu. Zatímco v roce 2012 vyzýval Francouze, aby se „chopili moci“ a odkazoval se na to, že je pro něj „člověk na prvním místě“, o pět let později už vyhlížel „společnou budoucnost“ a to mu zůstalo i pro dosud poslední prezidentský pokus. Při druhém a třetím pokusu nezůstal stejný pouze název programu, ale i jeho převážná obsahová část. Došlo k rozpracování některých pasáží, případně k mírnému korigování vznesených požadavků (k vybraným tématům se diplomová práce věnuje v následujících podkapitolách).

Při analýze předvolebních hesel je důležité připustit i celospolečenský kontext a politickou atmosféru, za které se prezidentské volby odehrávaly. První Mélenchonův pokus následoval krátce po krizi eurozóny a v době ekonomických nejistot. Ve svůj prospěch ale krizi nijak zvlášť nevyužíval, odvolával se spíše na potřebu větší demokratizace a kritizoval vládu oligarchie. Poukazoval na nefunkční systém levicových a pravicových stran, přičemž sebe vyzdvihoval jako vhodnou alternativu. Dělo se tak navzdory tomu, že nominaci dostal od *Front de Gauche*, zjevně však tendence štěpení byla značná již v té době. Tuto nespokojenost, kterou vnímal on sám, vetknul do svého předvolebního hesla. Jiná byla situace v roce 2017, kdy Mélenchon apeloval na sílu lidu. Prezidentské volby se odehrávaly krátce po teroristických útocích, ke kterým došlo ve Francii. Kandidoval už za svou vlastní stranu to promítl do umírněnější rétoriky oproti kampani z před pěti let. Velký důraz kladl na potřebu zajištění bezpečí, jakožto jedné z primárních lidských potřeb. Národní hrdost se odrážela ve způsobu, jakým zakončoval promluvu k voličům: „Vive la France! Vive la République!“

Hodnoty levicového populismu zhmotňující se v poukazování na korupční praktiky mohl Mélenchon během druhé prezidentské kandidatury snadno využít. Jedním z jeho protikandidátů byl totiž François Fillon, který se v té době potýkal s korupčními obviněními. Mélenchon na tuto skutečnost upozorňoval a při debatě se neostýchal hlasitě to soupeři

připomínat. Vše ještě podpořil komunikací prostřednictvím svého youtubového kanálu. Kritika nefunkčního státu a systému, který postrádá řád, se propsala i do rétoriky v kampani 2022. Mélenchon se netajil tím, že mu vyhovoval způsob, jakým nastavil diskurz prezidentské kampani v roce 2017, protože jeho prezentace pro dosud poslední volby byla velmi podobná. Odkázat se v tomto ohledu dá kupříkladu na název (a svým způsobem i obsah) programu. Heslo ale zvolil jiné, navázal ho na aktuální dění. Pronášel, že „jiný svět je možný“, neodkazoval se tím však na zahraniční politiku, nýbrž stav domácí politické debaty. Prezidentský post obhajoval Emmanuel Macron a Mélenchon si z něj udělal hlavní cíl pro svá prohlášení. Vystupovalo se mu proti němu o to snáz, když ho rámoval jako někoho, kdo zastupuje elitu, poukazoval na jeho elitní vzdělání, nesociální program a uzurpování si moci. Naopak dění za hranicemi, konkrétně začátek ruské invaze na Ukrajinu, pro Mélenchona nepředstavovala ideální situaci. Krize, kterou tento konflikt vyvolal, pro něj neznamovala zdroj možného tématu, kvůli svému nevyjasněnému postoji se spíš snažil o jeho odsunutí, a naopak zaměření na domácí problematiku.

Navzdory teoriím o levicovém populismu hovořících o typickém oslovení pro politický směr levicového populismu, ani v jednom z prezidentských pokusů Mélenchon explicitně nepoužil termín „patrioté“. Na ideály Velké francouzské revoluce se nicméně odkazoval pokaždé. Nedělal to však způsobem oslovení, který nabízí odborná literatura. Omezil se pouze na vzývání hodnot, které z jeho pohledu ohrožuje zavedený systém. Pokaždé také hovořil o potřebě přechodu z V. republiky na VI., což odůvodňoval tím, že doposud se jednalo o jakési zřízení „prezidentské monarchie“. Nová republika má odrážet vůli lidu, která se ponese v ideálech stanovených VFR, kdy „svoboda, rovnost a bratrství“ dostanou plnohodnotný význam.

Z pohledu rétoriky a způsobu adresování sdělení došlo v případě Mélenchona k výraznému zmírnění. Při prvním pokusu byl poměrně útočný, snažil se zaujmout svou hlasitostí a urgentními apely. Druhá kandidatura už byla klidnější, výzvy nebyly tolik naléhavé, a to přesto, že se volby odehrávaly ve vyhrocenější atmosféře, která Mélenchonovi vyhovovala. Při třetím prezidentském pokusu do značné míry těžil z podpory, které se mu podařilo dosáhnout dříve. Z toho pramenilo jeho sebevědomí, které se odrazilo v tom, že neměl potřebu stupňovat rétoriku. Mélenchon v tomto ohledu potvrzuje koncept mainstreamizace, podle které se při snaze dosáhnout volebních výsledků upozaďují deklarované ideály, aby bylo možné oslovit širší publikum.

5. 2 Využití krize

Podotázka, se kterou tato diplomová práce přistupuje k analýze volebních pokusů Mélenchona, se týká využití motivu krize během kampaní. Konkrétně zní: *Reflektoval Mélenchon v předvolební rétorice krize, se kterými se ve volebních letech 2012, 2017 a 2022 Francie vyrovnávala?*

Jak již bylo uvedeno výše, sledované prezidentské volby ve Francii probíhaly na pozadí několika významných krizí – ekonomické, bezpečnostní a sociální či zdravotnické, podle úhlu pohledu také mezinárodní.

Teorie mluví o tom, že populistickým stranám se daří v době krize, když tradiční politické strany nejsou schopné účinně řešit problémy společnosti a adekvátně na ně reagovat. Díky prostupnější struktuře populistických stran či hnutí se snáze doberou návrhu řešení, a to i v případě, že nevypočítávají možná rizika a reálnou proveditelnost rozhodnutí. Konkrétně levicový populismus se pak vyznačuje tím, že jednou z jeho politických strategií je nalezení shody napříč více společenskými skupinami pod záminkou reakce na danou krizi.¹¹⁷

Z analýzy Mélenchonových prezidentských pokusů je více než zřejmé, že krize patří mezi důležité body, ke kterým se při kampani rád upínal a odkazoval na ně – ať už v některých případech přímo, nebo nepřímo skrze upozorňování na nedostatky. Nejkonkrétnější byl Mélenchon v roce 2012. Jakožto levicovému politikovi mu přizpůsobení se výzvám, které přinesla ekonomická krize, nedělalo problém. Na příkladech rozhodování pramenících z nedostatků financí například na elektřinu, které musela činit řada Francouzů, tak získával pozornost. Byl velmi kritický i vůči vládnoucí garnituře a politickému systému, hovořil v této souvislosti navíc o demokratické krizi. Při druhé kandidatuře v roce 2017 už krize tolik nevyužíval. Explicitně se o ní nezmínil ani v předvolebním klipu, implicitně ovšem ano. Mélenchon burcoval občany k revoluci a změně nefunkčního systému. V programu se pak zmiňoval o bezpečnosti jakožto základní lidské potřebě, kterou musí zajistit stát, a kritizoval vládní garnituře za to, že toho nebyla schopná. Apel na změnu přetrval i pro volby v roce 2022, ve kterém se kloubilo hned několik společenských krizí, od té spojenou s dopady koronavirové pandemie přes reformu důchodového systému až po válku na Ukrajině. Mélenchon neobsáhl ale všechny tyto proměny, omezil se na krizi ve zdravotnictví, na kterém ukazoval zranitelnost obyvatel, držel se ovšem také socioekonomické problematiky.

¹¹⁷ Dokládají texty od Mudde, Laclau či Mouffe a Laclau.

Krize, kterou zdůrazňoval Mélenchon při všech svých pokusech, navzdory tomu, že ji začali jeho konkurenti reflektovat až v posledních letech, se týkala klimatu. Během kampaně v roce 2012 zdůrazňoval nutnost zachování respektu k ekosystému, který doplácí na změny klimatu. Doprovodil to kritikou neakčnosti vlády, která ani neprojevila ambici se tématu blíže věnovat. Při první kandidatuře zmínil environmentální problematiku ještě jednou, když se vyjadřoval k mezinárodním organizacím – chyběla mu ta, která by se věnovala právě sociální a klimatickým normám. Výslovně však nemluvil o krizi, upozorňoval na problém. O pět let později už „ekologickou krizi“ jmenoval v předvolebním klipu i programu. Vyslovoval se také pro ekologickou reformu EU. Apel zachoval i v roce 2022, když v předvolebním videu zasazoval strom, hovořil o nalezení harmonie mezi lidmi a přírodou a urgoval k ochraně životního prostředí.

V případě využití krizí během prezidentské kampaně Mélenchona nelze hovořit o jeho mainstreamizaci, jedná se o kritérium výzkumu, které tímto způsobem ani pojmout nelze. Spíše se některé krize staly mainstreamovým nebo většinovým tématem. Konkrétním příkladem může být naposledy uvedená klimatická krize, kterou deset let zpátky francouzští prezidentští kandidáti ve většině nereflektovali, Mélenchon byl výjimkou. Při posledních volbách to ale už bylo téma, ke kterému se vyjadřovala valná většina z nich, vraceli se k němu i během prezidentských debat.

5.3 Socioekonomická témata

Důraz na politiku dotýkající se sociální a ekonomické oblasti je typický pro levicové politiky, Mélenchon toho není výjimkou. Při svých prezidentských kandidaturách ale nebyl v příslibech, které se tématu dotýkaly, ve všem konzistentní.

V čem neustoupil po celých 10 let prezidentských kampaní, byla otázka na věkovou hranici odchodu do důchodu. Mélenchon říkal zcela jednoznačně a pokaždé bez váhání prosazoval, aby došlo k razantnímu snížení na 60 let. Jeho pevný postoj vedl k ostrým debatám s ostatními prezidentskými kandidáty, kteří buď nepožadovali tak nízkou hranici (například Marine Le Pen), nebo naopak zdůrazňovali potřebu posunutí věkové hranice v důsledku změn demografického a ekonomického kontextu (jako tomu bylo v případě Emmanuela Macrona). Debata kolem tohoto bodu nabrala na obrátkách zejména po protestech Žlutých vest a stanovisku prezidenta Macrona, že je potřeba věk odchodu do důchodu posunout, nikoliv však snížit. S tím ostatně i kandidoval a bylo to jedním z témat, která odrážela absolutní nesoulad s Mélenchonem.

Změn ale doznal závazek minimální mzdy. Její hodnota se v Mélenchonových programech měnila vždy. Po prvotním prohlášení, že by mělo dojít k několikaset eurovému nárůstu a stanovit limit na 1700 eurech, doplnil ještě navíc mzdovým stropem. Při druhém pokusu už tak smělý nebyl a požadavek výrazně snížil, aby pak při třetí kandidatuře hranici dorovnal na 1400 eur. Také v tomto ohledu se projevila nutnost umírnění rétoriky ve více uvěřitelný výsledek. Ideál, který deklaroval v roce 2012, musel ustoupit realitě.

Tento posun odhaluje složitost politického prostředí, v němž je třeba hledat rovnováhu mezi ideály a praktickými možnostmi, mimo jiné to také opět odkazuje na potřebu mainstreamizace jeho politiky.

5. 4 Mezinárodní organizace

Mélenchonova rétorika se soustředí především na akcent francouzské nezávislosti, adorování řádu a národa. Jeho optikou může tyto aspekty ovlivnit zapojení Francie do nadnárodních celků. Z analýzy vyplývá, že především nelibě snáší účast v organizacích, kde figurují Spojené státy, při prezidentské kampani v roce 2012 dokonce zmiňuje „vazalství“ vůči Americe. Z toho pramení jeho odpor vůči Severoatlantické alianci, kterou vnímá jako prostředí, na které působí USA svým vlivem a potlačuje vůli a národní zájmy ostatních členů. Jeho dlouhodobým a neochvějným deklarovaným cílem je tak vystoupení z NATO. V roce 2017 tento postoj ještě podpořil pacifistickou tezí o tom, že by Francie neměla být zapojena do vojenských akcí.

Ne tolik přímočarý postoj zastával Mélenchon vůči Evropské unii. V roce 2012 byl kritický a vyzýval k tomu, že by mělo dojít k přehodnocení Lisabonské smlouvy, zmiňoval potřebu „osvobození“ se od ní. K vystoupení z EU, jako to hlásal v případě NATO, nebo že by následoval příklad rivalky v prezidentských volbách Marine Le Pen, se ale nepřipojil. Od roku 2017 nicméně mluvil o plánu A, případně B, který má v rámci dalšího směřování Unie. Hovořil také o potřebě většího ekologického důrazu. Jeho plán A vyzývá ke koordinovanému odstoupení od stávajících smluv a pravidel ze strany členských států, které si to budou přát. Následně by mělo dojít k vybudování nových pravidel EU. Pokud by se toto nepodařilo, hovoří o plánu B, který už počítá s jednostranným odstoupením Francie a návrhem jiné formy spolupráce s EU. Této myšlenky se Mélenchon držel i v roce 2022, jen plán B ještě více dotvořil. Navrhuje v takovém případě využití tzv. opt-outů na evropské programy nebo odmítnutí unijních regulí, které by byly méně ambiciózní než ty, se kterými by přišla Francie sama.

Při posuzování tohoto aspektu Mélenchonovy politiky nelze jednoznačně konstatovat, zda došlo k mainstreamizaci jeho názorů či nikoliv. Z hlediska postojů vůči NATO se vymyká a jeho názor zůstává neměnný. Požadavky směrem k EU se vyvinuly, do určité míry se staly naléhavějšími, explicitně však nevyzývá k vystoupení z Unie, navrhuje místo toho možnosti její transformace. Vzhledem k tomu, že se nyní vedou debaty o dalším směřování a podobě EU, mohly by jeho náměty být jejich součástí.

5. 5 Konečné zhodnocení

Na základě osmi stanovených kritérií došlo k posouzení prezidentských kandidatur Jean-Luca Mélenchona. Diplomová práce prostřednictvím kritické diskurzivní analýzy odpovídala na výzkumné otázky: *Jak se vyvíjel diskurz levicového populismu na příkladu Jean-Luca Mélenchona při jeho prezidentských pokusech? Reflektoval Mélenchon v předvolební rétorice krize, se kterými se ve volebních letech 2012, 2017 a 2022 Francie vyrovnávala?* Pracovala s hypotézou, že i přes četnější prvky levicového populismu během jednotlivých kampaní, nedošlo k radikalizaci prezidentského kandidáta, nýbrž k mainstreamizaci jeho vystupování, díky kterému byl schopný získávat větší podporu od voličů.

Práce dochází k závěru, že vývoj diskurzu levicového populismu u prezidentských pokusů Mélenchona nebyl lineární. Zásadní změna nastala při druhém pokusu v roce 2017, prosazovaná politika pak zůstala v zásadě stejná i pro třetí kandidaturu. Změnila se však rétorika a způsob vystupování. Mélenchon se stal více umírněným, čímž byl přijatelnějším pro širší voličskou základnu.

Krize ve volebních letech využil jako možná témata, na kterých demonstroval nefunkční politický systém, který slouží „elitě“, ne „obyčejným lidem“. Podporoval jejich prostřednictvím témata, na kterých svou prezidentskou kandidaturu stavěl, nejčastěji se tedy jednalo o krizi ekonomickou. Krize, které prožívala francouzská společnost ve volebních letech, nerezonovaly v Mélenchonově případě vždy. Například v roce 2017 zásadně neakcentoval hrozbu terorismu jako něco, na čem by svou kampaň stavěl, hovořil však o nutnosti zajištění bezpečnosti občanů.

Pro Mélenchona bylo důležité klást důraz na hodnotový základ, který do prezidentské kampaně vnášel. Snaha o ukončení „prezidentské monarchie“ a návrat ideálů, na kterých francouzský národ vyrostl – tedy svobodu, rovnost a bratrství – tvořily jádro jeho myšlenky, které komunikoval v programech. Při prezidentských pokusech je pak zdůrazňoval a v návaznosti na společenský kontext, ve kterém se jednotlivé volby odehrály, je dále rozvíjel. Motivem levicového populismu vyzdvihoval upozaděné potřeby obyčejných lidí, kterým standardy určuje skupina mocných a bohatých.

Na nerovné podmínky reagoval nabídkou řešení v podobě svého socioekonomického programu. Trh práce a kupní síla jsou neopominutelnými tématy v Mélenchonově politice. Na této oblasti je ale signifikantní, že byl donucen zmírnit požadavky a uklidnit rétoriku. Neustoupil sice v požadavku věku odchodu do důchodu v 60 letech, podřídil se však v případě výše minimální mzdy. Právě tento aspekt jeho politiky je možné vykládat jako příklad,

ve kterém došlo k odklonu od ideálů, tedy k jisté formě mainstreamizace. Nicméně i přes snížení limitu od prvního po třetí prezidentský pokus, stále hodnota minimální mzdy v Mélenchonově pojetí představovala navýšení oproti zavedenému standardu.

Součástí posuzovaných bodů byla i reflexe vybraných nadnárodních celků, jichž je Francie členem. Populismus kritizuje fungování demokratických institucí a vyzývá ke změně jejich uspořádání. Výjimkou v tomto ohledu není ani jeho levicová forma prezentovaná Mélenchonem v prezidentských kampaních. Nejhlasitější odpor zaznívá na stranu Severoatlantické aliance (NATO), kterou by Mélenchon navrhoval opustit. Méně striktní je v přístupu k Evropské unii, kterou by navrhoval reformovat, respektive k ní přistupovat na základě dvou plánů, které prezentoval. Mélenchonův záměr opustit NATO a reformovat EU byl prezentován jako ochrana francouzských národních zájmů a národní identity, což ukazuje na jeho odpor vůči existujícím strukturám.

Tento postoj nelze opomíjet nebo jej relativizovat, neboť pokud by se Mélenchon skutečně stal prezidentem, ocitl by se v pozici, ze které by měl moc vymezení Francie ovlivnit. V tomto ohledu je třeba nutně brát v potaz návrhy, které zaznívají od politiků vážně. Jak bylo názorně uvedeno v diplomové práci, populističtí kandidáti často mírní rétoriku v čase, s vidinou možného vyššího procentuálního zisku či poté, co se dostanou k reálné moci. Přínosem této diplomové práce je zasazení francouzského příkladu do kontextu současných evropských politických reálií a vyzdvižení možných rizik, která by z jeho vlády mohla plynout.

Závěrem lze konstatovat, že Jean-Luc Mélenchon představuje politického reprezentanta levicového populismu, který dokázal ze svého stylu vybudovat značku. Po ukotvení programového vymezení i politické rétoriky v roce 2017 představuje jistotu, kterou v levicové části spektra nyní hledá přes 20 procent Francouzů, jak ukázaly poslední prezidentské volby. Komplexností programu dokáže oslovit voliče napříč generacemi. Obdobně jako tomu je u jiných populistických politiků, ani on zatím nenašel ve straně nástupce, a tak nemůže být vyloučeno, že se bude chtít zapojit i příštích prezidentských voleb, které Francii čekají v roce 2027.

V tabulce níže jsou zvýrazněna posuzovaná kritéria v prvním sloupci a následně vypsány postoje, jaký k nim Jean-Luc Mélenchon během první, druhé a třetí kandidatury zaujímal.

Tabulka 1: Porovnání prezidentských kandidatur Jean-Luca Mélenchona

	2012	2017	2022
Název programu	L'humain d'abord (Člověk na prvním místě)	L'avenir en commun (Společná budoucnost)	L'avenir en commun (Společná budoucnost)
Volební heslo	Prenez le pouvoir (Chopte se moci)	La Force du peuple (Síla lidu)	Un autre monde est possible (Jiný svět je možný)
Oslovení „patrioté“	X	X	X
Francouzská nezávislost, řád, národ	Apel na převzetí moci, odkazování na rok 1789, hesla VFR	Projevy končí zásadně zvoláním: „Vive la France! Vive la République!“	Postrádání řádu, obklopování se národními symboly
Využití krize	Ekonomické problémy, demokratická krize s evropským přesahem, apel na klimatickou krizi	Environmentální krize, výzva k „revoluci“	Krize sociální, ekonomická a zdravotnická, klimatická krize
Vymezení se vůči oligarchii / soupeři	Výzvy k demokratizaci, vládní oligarchie	Boj proti korupci, hlavní soupeř François Fillon (korupční aféra)	Monopolizace moci Emmanuelem Macronem, kritika nefunkčního státu
Socioekonomická témata: důchody a minimální mzda	Důchod: 60 let Minimální mzda: 1700 eur	Důchod: 60 let Minimální mzda: 1326 eur	Důchod: 60 let Minimální mzda: 1400 eur
Nadnárodní celky	NATO: vystoupení EU: kritika, osvobození od Lisabonské smlouvy	NATO: vystoupení, odmítnutí zapojení do vojenských akcí EU: plán A, B	NATO: vystoupení, ohrožení suverenity FRA ze strany USA EU: plán A, B

Zdroj: autorka

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit, jak se vyvíjel diskurz levicového populismu během kandidatury Jeana-Luca Mélenchona na francouzského prezidenta v letech 2012, 2017 a 2022. V průběhu let získával větší důvěru voličů, z pohledu získaných procent si polepšil při každém pokusu, bylo tedy relevantní hledat odpověď na to, čím je to způsobeno. Výzkum se proto konkrétně zaměřil na prvky levicového populismu, které do prezidentských kampaní pronikaly.

Práce pozorovala, jak Mélenchon naložil s momentem krize. Činila tak na základě teoretického předpokladu, který říká, že představitelé levicového populismu dokáží těžit z motivu společenské krize. Svým programem oslovují voliče, kteří zažívají pocit vyčlenění. Kritizují neovládnutou situaci a viní z toho politické elity, mezi které se levicoví populisté nezapočítávají.

Teoretická část vymezila chápání populismu a představila podobu levicového populismu ve Francii. Z toho vyplynulo osm klíčových parametrů, o které následně práce opřela analýzu Mélenchonova vývoje. Pokrývaly okruhy hodnotové prezentace, socioekonomická témata nebo reflexi francouzského zapojení do mezinárodních organizací. Na základě těchto kritérií bylo možné klasifikovat, zda lze považovat vystupování Mélenchona za levicově populistické a posoudit, nakolik se s prvky levicového populismu identifikoval.

V empirické části práce pomocí metody kritické diskurzivní analýzy byl proveden výzkum všech tří prezidentských kandidatur. Využita k tomu byla především programová prohlášení *L'humain d'abord* (2012), *L'avenir en commun* (2017) a *L'avenir en commun* (2022), současně také proběhl rozbor předvolebních klipů.

Ze srovnání vyplynulo, že prvky levicového populismu lze spatřovat ve všech prezidentských pokusech Mélenchona, urgentní apel na určité ideje se však v průběhu let měnil. Pokaždé se obracel na lid, který vyzýval ke změně a vymanění se z krize. Upozorňoval na nefunkční stát, což vysvětloval vládou oligarchie a elit, které jsou odtržené od problémů běžných občanů.

Projevil kontinuitu s ohledem na důraz, který kladl socioekonomickým otázkám. Nicméně analýza poukázala na prvky disharmonie v politice, kterou hlásal. Změna nastala v roce 2017, například v prosazované části minimální mzdy, kterou Mélenchon snížil. Umírněný postoj byl patrný i při volbě hesel určených pro kampaň.

Potvrdila se tím hypotéza, že i přes pronikání elementů levicového populismu do Mélenchonových kandidatur, došlo k mainstreamizaci jeho vystupování. V kombinaci s využitím společenských krizí v době prezidentských voleb se mu dařilo nabývat větší podporu. Důsledkem byl nejlepší volební výsledek v roce 2022, kdy Francouzi protestovali vůči růstu životních nákladů a debata o důchodové reformě byla všudypřítomná.

Možný budoucí výzkum by se dal soustředit pouze na konkrétní krize, kterých Mélenchon v kampaních využívá. Nabízela by se analýza také dalších voleb, kterých se hnutí *La France Insoumise* zúčastnilo. Při změně metodologie by mohlo být zajímavé podrobit detailnímu zkoumání pozici Mélenchona uvnitř LFI a personalizaci jeho politiky.

Summary

The main goal of this thesis was to find out how the discourse of left-wing populism evolved during Jean-Luc Mélenchon's candidacy for the French president in 2012, 2017 and 2022. He gained more trust from the voters over the years, and in terms of percentages obtained, he improved in each attempt, so it was relevant to look for an answer as to what caused this. Therefore, the research specifically focused on the elements of left-wing populism that pervaded the presidential campaigns.

The thesis observed how Mélenchon dealt with the moment of crisis. It did so on the basis of a theoretical assumption which states that representatives of left-wing populism are able to benefit from the motive of social crisis. Their programme appeals to voters who experience a sense of being excluded. They criticize the mismanagement of the situation and blame the political elites, among whom left-wing populists do not count.

The theoretical part defined the understanding of populism and presented the form of left populism in France. From this, eight key parameters emerged, on which the thesis then based its analysis of Mélenchon's development. They covered the areas of value presentation, socio-economic themes or reflection on French involvement in international organisations. On the basis of these criteria, it was possible to classify whether Mélenchon's stance could be considered left populist and to assess the extent to which he identified with elements of left populism.

In the empirical part of the thesis, the method of critical discourse analysis was used to research all three presidential candidacies. In particular, the programmatic statements *L'humain d'abord* (2012), *L'avenir en commun* (2017) and *L'avenir en commun* (2022) were used for this purpose, while an analysis of pre-election clips was also being conducted.

The comparison showed that elements of left-wing populism could be seen in all of Mélenchon's presidential attempts, although the urgency of the appeal to certain ideas varied over the years. Each time he addressed the people, calling for change and a way out of the crisis. He warned of a dysfunctional state, which he justified by the rule of an oligarchy and elites that were out of touch with the problems of ordinary citizens.

He manifested continuity with regard to the emphasis he placed on socio-economic issues. However, the analysis pointed to elements of disharmony in the policies he advocated. A change occurred in 2017, for example in the amount of the minimum wage Mélenchon

campaigned for, which he reduced then. The moderate stance was also evident in the choice of slogans for the campaign.

This confirmed the hypothesis that, despite the infiltration of elements of left-wing populism into Mélenchon's candidacy, there has been a mainstreaming of his stance. Combined with the exploitation of social crises at the time of the presidential elections, he was able to gain more support. The consequence was the best electoral result in 2022, when the French protested against the rising cost of living and the debate on pension reform was ever-present.

Possible future research could focus only on the specific crises Mélenchon uses in his campaigns. An analysis of other elections in which *La France Insoumise* has participated would also be useful. With a change in methodology, it might be interesting to closely investigate Mélenchon's position within the LFI and the personalisation of its politics.

Použitá literatura

Primární zdroje

Volební programy

Le programme du Front de gauche et de son candidat commun Jean-Luc Mélenchon. *L'humain d'abord*. 2012 [cit. 21. listopadu 2023]. Dostupné z: http://www.jean-luc-melenchon.fr/brochures/humain_dabord.pdf.

Le programme de la France Insoumise et son candidat Jean-Luc Mélenchon. *L'avenir en commun*. 2017 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: https://manifesto-project.wzb.eu/down/originals/2017-2/31240_2017.pdf.

Jean-Luc Mélenchon: L'avenir en commun. *L'avenir en commun*. 2022 [cit. 24. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://melenchon2022.fr/wp-content/uploads/2022/04/LAvenir-en-commun-le-programme-en-version-abregee.pdf>.

Předvolební klipy

INA Politique. „Jean-Luc Mélenchon - Campagne présidentielle 2012“. *YouTube*. 27. března 2017 [cit. 23. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=GmJ-CQm3Ztg>.

BREIZH-INFO. „Clip officiel de campagne présidentielle 2017 : Jean-Luc Mélenchon“. *YouTube*. 11. dubna 2017 [cit. 23. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=p7LwR4rjIas>.

Nesignováno. „Présidentielle : les clips de campagne des 12 candidats“. *France24*. 7. dubna 2022 [cit. 23. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.france24.com/fr/france/20220407-pr%C3%A9sidentielle-les-clips-de-campagne-des-12-candidats>.

Sekundární zdroje

Bibliografie

AGUSTÍN, Óscar García. *Left-wing populism : the politics of the people* (Bingley: Emerald Publishing Limited, 2020). ISBN 1-83909-203-3.

CERVERA-MARZAL, Manuel. *La populisme de gauche: Sociologie de la France Insoumise* (Paříž: Éditions La Découverte, 2021). ISBN 9782348054921.

DAMIANI, Marco. *Populist Radical Left Parties in Western Europe* (Londýn: Routledge, 2020). <https://doi.org/10.4324/9781351022668>.

DELWIT, Pascal. *Le Front national. Mutations de l'extrême droite française* (Brusel: Editions de l'Université de Bruxelles, 2012).

CHARALAMBOUS, Giorgos a IONNOU, Gregoris (Eds.). *Left Radicalism and Populism in Europe* (Londýn: Routledge, 2019). <https://doi.org/10.4324/9781351133630>.

IVALDI, Gilles. „Populism in France“, *Populism Around the World* (Eds). Daniel Stockemer (Cham: Springer, 2019). https://doi.org/10.1007/978-3-319-96758-5_3.

LACLAU, Ernesto a MOUFFE, Chantal. *Hegemonie a socialistická strategie* (Praha: Karolinum, 2014). IBAN 978-80-246-2685-7.

LACLAU, Ernesto. *On populist reason* (Londýn: Verso, 2005). ISBN 1-85984-651-3.

LACLAU, Ernesto. *Politics and Ideology in Marxist Theory: Capitalism – Fascism – Populism* (Londýn: Verso, 2011). ISBN 978-1-84467-788-7.

MARCH, Luke. *Contemporary Far Left Parties in Europe: From Marxism to the Mainstream?* (Berlín: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2008). ISBN 9783868720006.

MOUFFE, Chantal. *Pour un populisme de gauche* (Paříž: Albin Michel, 2018). <https://doi.org/10.3917/pro.368.0096>.

PANIZZA, Francisco. *Populism and the Mirror of Democracy* (Londýn: Verso, 2005).

Akademické články

ALEXANDRE, Chloé a CHAZEL, Laura a BRISTIELLE, Antoine. „From The Front de gauche to La France insoumise: Causes and Consequences of the Conversion of the French Radical Left to Populism“. *Partecipazione e Conflitto* (2021). 10.1285/i20356609v14i2p933.

AMOSSY, Ruth a KOREN, Roselyne a SALTYSKOV, Maria. „Une approche argumentative de la réparation d'image : Jean-Luc Mélenchon aux présidentielles de 2017“. *Langage et société*. Č. 2 (2018).

BÍBA, Jan. „Populismus a reprezentativní demokracie: k možnosti populismu jako emancipační strategie“. *Politologická revue* 1. červen (2013).

BIRNBAUM, Pierre. „Les « gens » contre « l'oligarchie » : le discours de La France insoumise“. *Le postcolonialisme : une stratégie intellectuelle et politique*. Č. 72. 2017. Presses Universitaires de France.

CERVERA-MARZAL, Manuel. „A populist turn in the European left. What is new, and what is not?“. *European Politics and Society*. Říjen 2023. DOI: 10.1080/23745118.2023.2261189.

DAMIANI, Marco a VIVIANI, Lorenzo. „Populism and Euroscepticism in Podemos and in the Five Star Movement. Faraway, so close?“. *Partecipazione e Conflitto* 12 (2019).

DE FOUGIERES, Mahaut a EL KAROUI, Hakim. „Bataclan 6 Years On: The Attacks That Changed France“. *Institut Montaigne*. 18. listopadu 2021.
<https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/bataclan-6-years-attacks-changed-france>.

FAIRCLOUGH, Norman a WODAK, Ruth. „Critical discourse Analysis“. *Discourse Studies: A multidisciplinary introduction*. (Londýn: Sage, 1997).

FEATHERSTONE, David a KARALIOTAS, Lazaros. „What are the possibilities – and potential problems – of left populism?“. *Soundings*. (2019). DOI: 10.3898/SOUN.72.02.2019.

FRIEDEN, Jeffry a WALTER, Stefanie. „Understanding the Political Economy of the Eurozone Crisis“. *Annual Review of Political Science*. Květen 2017.
<https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051215-023101>.

CHAURAUDEAU, Patrick. *Du discours politique au discours populiste. Le populisme est-il de droite ou de gauche? Les discours politiques* (Paříž: L'Harmattan, 2016).
<http://www.patrick-charaudeau.com/Du-discours-politique-au-discours.html>.

HAZEL, Laura a DAIN, Vincent. „Left-Wing Populism and Environmental Issues: An Analysis of La France Insoumise's 'Popular Environmentalism'“. *Political Studies*. Červen 2023. DOI: 10.1177/00323217231178631.

HAZEL, Laura a DAIN, Vincent. „Left-Wing Populism and Nationalism: A Comparative Analysis of the Patriotic Narratives of Podemos and France insoumise“. *Journal for the Study of Radicalism*. Podzim 2021. DOI:10.2307/48642382.

KRIESI, Hanspeter. „The Populist Challenge“. *West European Politics*. vol. 37, no. 2 (2014).

LAKOMY, Milon. „The Arabic Spring in French Foreign Policy“. *Central European Journal of International and Security Studies*. Srpen 2012.

MAYER, Nonna. „From Jean-Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right“. *Parliamentary Affairs*. Leden 2013, č. 160–178. <https://doi.org/10.1093/pa/gss071>.

MUDDE, Cas. „The Populist Zeitgeist“. *Government and Opposition*. vol. 39, no. 4 (2004).

MUDDE, Cas a ROVIRA KALTWASSER, Cristóbal. „Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America.“ *Government and Opposition* 48. no. 2 (2013).

VAN DIJK, Teun A. „Contextual knowledge management in discourse production: A CDA perspective“. In: *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis: Theory, methodology and interdisciplinarity* (Eds.) Ruth Wodak a Paul Chilton. (Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2005).

Elektronické zdroje

AUDUREAU, William a VAUDANO, Maxime. „Coronavirus : du premier cas détecté de Covid-19 au déconfinement, la chronologie d'une crise mondiale“. *Le Monde*. 12. května 2020. https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2020/05/12/coronavirus-de-la-chauve-souris-au-deconfinement-la-chronologie-de-la-pandemie_6039448_4355770.html.

BEKMEZIAN, Hélène. „Ressemblances et différences entre les programmes de Mélenchon et Le Pen“. *Le Monde*. 20. ledna 2012. https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2012/article/2012/01/20/melenchon-et-le-pen-quelques-ressemblances-et-beaucoup-de-differences_1632143_1471069.html.

BERTHIER, David a DEBAUCHE, Étienne a MEINZEL, Pauline. „Les comptes de la Nation en 2017“. *Institut national de la statistique et des études économiques*. <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3550563>.

CARRIAT, Julie a LAMOTHE, Jérémie. „Presidential election 2022: Mélenchon urges left-wing voters to 'stand up and be counted'“. *Le Monde*. 23. března 2022. https://www.lemonde.fr/en/2022-presidential-election/article/2022/03/23/presidential-election-2022-melenchon-urges-left-wing-voters-to-stand-up-and-be-counted_5979065_16.html.

DALTON, Matthew. „Marine Le Pen's Far-Right French Party to Pay Nearly \$13 Million to Russian Military Contractor“. *The Wall Street Journal*. 22. dubna 2022. <https://www.wsj.com/articles/marine-le-pens-far-right-french-party-to-pay-nearly-13-million-to-russian-military-contractor-11650644840>.

DAMIANI, Marco. „The transformation of Jean-Luc Mélenchon: From radical outsider to populist leader“. *Blog LSE European Institute*. 22. dubna 2017.

<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2017/04/22/the-transformation-of-jean-luc-melenchon/>.

DODET, Remy. „Mélenchon 2012 - 2017 : comment il a changé“. *L'Obs*. 30. března 2017.

<https://www.nouvelobs.com/presidentielle-2017/20170330.OBS7347/melenchon-2012-2017-comment-il-a-change.html>.

DODMAN, Benjamin. „Jean-Luc Mélenchon, the veteran leftist standing in the way of a Macron-Le Pen rematch“. *France24*. 7. dubna 2022.

<https://www.france24.com/en/europe/20220407-jean-luc-m%C3%A9lenchon-the-veteran-leftist-standing-in-way-of-macron-le-pen-rematch>.

ELABE, „Les Français et l'élection présidentielle 2022“, 5. dubna 2022,

<https://elabe.fr/presidentielle-2022-11/>.

FAVIER, Hélène. „Le projet de Mélenchon est-il réaliste ?“. *Europe 1*. 29. března 2012.

<https://www.europe1.fr/politique/Le-projet-de-Melenchon-est-il-realiste-916858>.

GRIM, Jakub. „Meloniová chce být ‚normálně konzervativní‘. Je ale populistická radikální pravice, říká italský politolog“. *iROZHLAS.cz*. 23. října 2023.

https://www.irozhlas.cz/zpravvy-svet/italie-vlada-meloniova-rozhovor-mattia-zulianello-salvini-berlusconi_2310230616_jgr.

HERARD, Pascal. „Portrait : Jean-Luc Mélenchon, l'homme en colère“. *TV5MONDE*. 24.

března 2017. <https://information.tv5monde.com/international/portrait-jean-luc-melenchon-lhomme-en-colere-26033>.

LABBE, Christophe a RECASENS, Olivia. „Présidentielle 2012 : le profil psychologique des candidats“. *Le Point*. 5. dubna 2012. https://www.lepoint.fr/politique/presidentielle-2012-le-profil-psychologique-des-candidats-05-04-2012-1449085_20.php.

https://www.lepoint.fr/politique/presidentielle-2012-le-profil-psychologique-des-candidats-05-04-2012-1449085_20.php.

LEPELLETIER, Pierre. „Présidentielle 2027: pourquoi Jean-Luc Mélenchon est prêt à se

passer de la Nupes“. *Le Figaro*. 2. října 2023. <https://www.lefigaro.fr/politique/presidentielle-2027-pourquoi-jean-luc-melenchon-est-pret-a-se-passer-de-la-nupes-20231002>.

LUDE, Laura. „Les Gilets jaunes bientôt de retour ? Quatre ans après, certains sont encore ‚sacrément motivés‘“. *La Depeche*. 18. listopadu 2022.

<https://www.ladepeche.fr/2022/11/18/les-gilets-jaunes-bientot-de-retour-quatre-ans-apres-certains-sont-encore-sacrement-motives-10811233.php>.

MACKINTOSH, Eliza a HODGE, Nathan a MAWAD, Uliana Pavolva Dalal a BASHIR, Nada. „Macron meets with Putin, leading Europe’s diplomatic efforts to defuse Ukraine crisis“. *CNN*. 7. února 2022. edition.cnn.com/2022/02/07/europe/ukraine-russia-news-monday-intl/index.html.

MÉLENCHON, Jean-Luc. „Le peuple et le mouvement“, zápisky z 2. listopadu 2016.

MESTRE, Abel. „Jean-Luc Mélenchon déclare sa candidature à la présidentielle 2022“. *Le Monde*. 8. listopadu 2020. https://www.lemonde.fr/politique/article/2020/11/08/jean-luc-melenchon-declare-sa-candidature-a-la-presidentielle-2022_6059013_823448.html.

PACAUD, Julie. „La campagne présidentielle vue par les "gilets jaunes" du Puy-en-Velay“. *Radio France*. 16. února 2022. <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/le-reportage-de-la-redaction/la-campagne-presidentielle-2022-vue-par-les-gilets-jaunes-du-puy-en-velay-7457464>.

PASQUESOONE, Valentine. „Présidentielle : smic, immigration, nucléaire... Comment le programme de Mélenchon a évolué entre 2012 et 2017“. *FranceInfo*. 23. února 2017. https://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/presidentielle-smic-immigration-nucleaire-comment-le-programme-de-melenchon-a-evolue-entre-2012-et-2017_2068097.html.

URBANOVÁ, Anna. „Příští prezident Francie? Může jím být ‚chameleon‘, proevropský kandidát, nebo naopak euroskeptici“. *iROZHLAS.cz*. 7. dubna 2022. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/francie-prezidentske-volby-macron-le-penova-zemmour-melenchon-pecresse_2204070500_ace.

URBANOVÁ, Anna. „Macronovo setrvání v čele Francie? V cestě mu stojí jedenáct vyzyvatelů, volební účast ohrožují prázdniny“. *iROZHLAS.cz*. 10. dubna, 2022. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/francie-prezidentske-volby-macron-le-pen-zemmour-melenchon-hlasovani-kandidati_2204100700_aur.

URBANOVÁ, Anna a BALUCHA, Martin. „Levice sjednocená za Mélenchonem ‚hlásí návrat‘, naznačily výsledky prvního kola francouzských voleb“. *iROZHLAS.cz*. 13. června 2022. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/francie-parlamentni-volby-prvni-kolo-vysledky-macron-melenchon-le-penova_2206131111_aur.

VERNER, Robin. „DÉBAT PRÉSIDENTIEL: JEAN-LUC MÉLENCHON JUGÉ LE PLUS CONVAINCANT“. *BFMTV*. 5. dubna 2017. https://www.bfmtv.com/politique/debat-presidentiel-jean-luc-melenchon-juge-le-plus-convaincant_AV-201704040105.html.

WILLIAMS, Claire. „Charlie Hebdo attack: the three days that shook France“. *France 24*. 16. května 2020. <https://webdoc.france24.com/france-paris-charlie-kosher-terrorism/index.html>.

FRANCE INTER. „Jean-Luc Mélenchon 1er février 2012“. *YouTube*. 1. února 2012 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KDIBJYuARDI>.

TV5MONDE. „Jean-Luc Mélenchon invité de l'émission France 2012 sur TV5MONDE“. *YouTube*. 18. dubna 2012 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-9USIcwUMyw>.

BFMTV. „BFMTV 2012 : qui êtes-vous Jean-Luc Mélenchon ?“. *YouTube*. 18. března 2012 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=73tei0BzkCg>.

MÉLENCHON, Jean-Luc. „La revue de la semaine #1 : pauvreté, Hayange, démocratie, Alstom, Juppé et retraites“. *Youtube*. 8. října 2016 [cit. 24. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ynfJBfJKzFw>.

Nesignováno (AFP), „Présidentielle 2027 : Pour Jean-Luc Mélenchon, « ce sont les circonstances qui font une bonne candidature »“, *20minutes*, 27. září 2023, <https://www.20minutes.fr/politique/4055118-20230927-presidentielle-2027-jean-luc-melenchon-circonstances-font-bonne-candidature>.

Nesignováno (France Inter), „De "la menace n'existe pas" à "la Russie agresse l'Ukraine" : sur la Russie, Mélenchon varie“, *Radio France*, 24. února 2022, <https://www.radiofrance.fr/franceinter/de-la-menace-n-existe-pas-a-la-russie-agresse-l-ukraine-sur-la-russie-melenchon-varie-3565552>.

Nesignováno. „La France en panne de croissance en 2012“. *Le Point*. 14. února 2013. https://www.lepoint.fr/economie/croissance-la-france-attend-les-chiffres-de-la-fin-2012-14-02-2013-1627190_28.php#11.

Nesignováno. „Les élections sénatoriales de 2011 en quelques chiffres“. *Le Sénat*.
<https://www.senat.fr/connaitre-le-senat/les-elections-du-25-septembre-2011/les-elections-senatoriales-de-2011-en-quelques-chiffres.html>.

Nesignováno. „Timeline: Attacks in France“. *BBC*. 26. července 2016.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-33288542>.

Nesignováno. „Élection présidentielle : le programme des candidats est disponible“. *Ministère de l'intérieur*. 29. března 2022. <https://www.interieur.gouv.fr/actualites/actualites-du-ministere/election-presidentielle-programme-des-candidats-est-disponible>.

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.

Jméno:

Anna Urbanová

E-mail:

44940965@fsv.cuni.cz

Specializace (uved'te zkratkou)*:

ZES

Semestr a školní rok zahájení práce:

LS 2022

Semestr a školní rok ukončení práce:

ZS 2023/2024

Vedoucí diplomového semináře:

PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. Martin Mejstřík

Název práce:

Francouzský levicový populismus a tři prezidentské pokusy Jeana-Luca Mélenchona

Charakteristika tématu práce (max 10 řádek):

Diplomová práce analyzuje prezidentské kandidatury Jean-Luca Mélenchona v letech 2012, 2017 a 2022. Popisuje diskurz, který během kampaní kandidát zdůrazňoval, práce zkoumá prvky levicového populismu, které do nich pronikaly. Výzkumné otázky zní: *Jak se vyvíjel diskurz levicového populismu na příkladu Jean-Luca Mélenchona při jeho prezidentských pokusech? Reflektoval Mélenchon v předvolební rétorice krize, se kterými se ve volebních letech 2012, 2017 a 2022 Francie vyrovnávala?* Pracuje s hypotézou, že i přes prvky levicového populismu nedošlo k radikalizaci prezidentského kandidáta, nýbrž k mainstreamizaci Mélenchonova vystupování, díky kterému byl schopný získávat větší podporu od voličů. Práce přispívá k hlubšímu porozumění politickým událostem ve Francii, ale nabízí také poznatky širšího kontextu demokratických výzev.

Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Primární cíl a charakter se od zadání projektu po dokončení v zásadě nezměnil. Diplomová práce analyzuje rétoriku a programové priority Jeana-Luca Mélenchona. Zkoumá, jak se v průběhu tří prezidentských pokusů vyvíjel diskurz levicového populismu a zasazuje tento konkrétní francouzský příklad do mozaiky evropské politiky. Vývoj posuzuje na osmi vybraných parametrech, které se prolínají kampaní a zároveň jsou typické pro představitele levicového populismu. Oproti zadání projektu se dá konstatovat, že došlo k rozšíření o hypotézu mainstreamizace kandidáta Mélenchona.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

Teoretická část

1/ Populismus

2/ Levicový populismus ve Francii

Metodologie

Společenský kontext

Jean-Luc Mélenchon

1/ První prezidentský pokus

2/ Druhý prezidentský pokus

3/ Třetí prezidentský pokus

Porovnání obsahu prezentovaných návrhů

Závěr

Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):

Hlavním výsledkem diplomové práce je analýza prezidentských pokusů Jeana-Luca Mélenchona v letech 2012, 2017 a 2022. Z výzkumu předvolebních programů, prezentace ve volebních klípech a mediálního pokrytí vyplývá, že prvky levicového populismu byly přítomny v každé z jeho kandidatur. Zásadní změna nastala při druhém prezidentském pokusu, při kterém už Mélenchon kandidoval za vlastní stranu La France Insoumise. Jak dokazuje analýza, oproti roku 2012 zmírnil rétoriku a například v socioekonomické oblasti ubral na požadavcích, které se tím staly více realistické. Při volbách v roce 2022 se pak soustředil na využití společenských nálad a neoblily současného prezidenta Emmanuela Macrona, na jehož způsobu vlády se pokoušel demonstrovat nefunkčnost státu pod jeho vedením. Mélenchonovu nabídku protinávru pak podpořilo 22 procent voličů.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Le programme du Front de gauche et de son candidat commun Jean-Luc Mélenchon, L'humain d'abord, 2012, http://www.jean-luc-melenchon.fr/brochures/humain_dabord.pdf.

Le programme de la France Insoumise et son candidat Jean-Luc Mélenchon, L'avenir en commun, 2017, https://manifesto-project.wzb.eu/down/originals/2017-2/31240_2017.pdf.

Jean-Luc Mélenchon: L'avenir en commun, L'avenir en commun, 2022, <https://melenchon2022.fr/wp-content/uploads/2022/04/LAvenir-en-commun-le-programme-en-version-abregee.pdf>.

Alexandre, Chloé a Chazel, Laura a Bristielle, Antoine. „From The Front de gauche to La France insoumise: Causes and Consequences of the Conversion of the French Radical Left to Populism“. *Partecipazione e Conflitto*, 2021. 14. 10.1285/i20356609v14i2p933.

Amossy, Ruth a Koren, Roselyne a Saltykov, Maria. „Une approche argumentative de la réparation d'image : Jean-Luc Mélenchon aux présidentielles de 2017“. *Langage et société*, č. 2, 2018.

Cervera-Marzal, Manuel. *La populisme de gauche: Sociologie de la France Insoumise*. Paříž: Éditions La Découverte, 2021. ISBN 9782348054921.

Hanley, David. „Left and Centre-Left in France—Endgame or Renewal?“. *Parliamentary Affairs*, č. 3, červenec 2018. <https://doi.org/10.1093/pa/gsx042>.

Ivaldi, Gilles. „Populism in France“. In: *Populism Around the World*, eds. Daniel Stockemer. Cham: Springer, 2019. https://doi.org/10.1007/978-3-319-96758-5_3.

Laclau, Ernesto. *Politics and Ideology in Marxist Theory: Capitalism – Fascism – Populism*. London: Verso, 2011. ISBN 978-1-84467-788-7.

March, Luke. *Contemporary Far Left Parties in Europe: From Marxism to the Mainstream?* Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2008. ISBN 9783868720006.

Mouffe, Chantal. *Pour un populisme de gauche*. Paříž: Albin Michel, 2018. <https://doi.org/10.3917/pro.368.0096>.

Mudde, Cas a Kaltwasser, Cristóbal Rovira. „Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America.” Government and Opposition, č. 2, 2013. doi:10.1017/gov.2012.11.

Mudde, Cas. The Populist Zeitgeist. Government and Opposition, 2004.

Etika výzkumu: **

Jazyk práce:

Čeština

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí práce

Vedoucí diplomového semináře

Vedoucí specializace

Garant programu

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlete, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).